

עומקא דפרשה

פר' בשלח - בעניני הכנה לשבת

בס"ד ערש"ק י"א שבט תשע"ב

- מצות השכמה בער"ש
- נמילת צפרנים ביום ד'
- תספורת וסידור הבית
- הבאת השפע ע"י ההכנה
- הכנת עצמו לעונג שבת
- יחוד והזמנה לשבת
- הקדמת ההכנות לשבת
- לקראת שבת לכו ונלכה

- הכנה בהשכמה
- זה הוא כבודו
- ת"ח בהכנות לשבת
- הכנה מחול לקודש
- הצעת המטות לשבת
- שער הציזון
- הכנה לשבת בגופו
- טבילה במקוה בע"ש

זה הוא כבודו

הרב חיים ליב בלאט

ברמב"ם פ"ל שבת הל' ו' אע"פ שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהם לצורך השבת בגופו שזהו כבודו.

ובביאורו"ל סי' ר"נ (ד"ה כי זהו) הקשה בשם החו"י (סי' ר"ה) מ"ש מהא דאמרינן בעלמא דכבוד הבריות דוחה מצוה דרבנן. ות"י בשם הפרמ"ג דמצוה שניכר בו בשעת עשיה שהוא מצוה אין בו כבוד הבריות שזהו כבודו.

וראיתי מקשים עליו, הא' מעדות, דאיתא בשבועות ל: דצורבא מרבנן דידיע עדות זילא מילתא להעיד בב"ד הקטן ממנו פטור מצוה. עוד הקשו, מחליצה דאיתא בסנהדרין י"ט: דאין חולצין למלך משום שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ולכא' מ"ט ל"א שזהו כבודו. ועוד הקשו מהשבת אבידה פריקה וטעינה.

וביותר קשה מהמאירי קידושינן ע': לענין מעקה דמותר רק מלאכה קלה בתוך ביתו. והתם ודאי ניכר שהוא לצורך מצוה וגם חילוקו של הביאור"ל לא ברירא מ"ט מוכח דעושה לצורך שבת הא דילמא לוקח דברים מן השוק לצורך חול.

ואשר נראה ע"פ הרמב"ם בסוף הלכות לולב לישב קושית החו"י בענין אחר. דהנה הר"מ לענין שמחת בית השואבה כתב וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה. וע"ז הזהיר שלמה אל **תתהדר לפני מלך** עכ"ד, והנה מבואר ברמב"ם דמלבד מה שהוא חוטא הוא ג"כ שוטה והינו דהמשכיל ודאי יבין דהכבוד הגדול הוא להשפיל עצמו לפני המלך, ואין מקום להתכבד במקום המלך, וע"כ הוא ג"כ חוטא דאין כאן תו כבוד התורה כלל דאדרבה זהו כבודו.

עכ"פ כל סברא זו למד ממקרא דאל תתהדר לפני מלך שהוא בשמחת בית השואבה אשר השמחה לפני ה', וכן בשבת נמי היא לפני מלך כדאי' בואו ונצא לקראת שבת מלכתא.

וזהו דאמר בשבת קי"ט. ר' אמי ור' אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לגבן ר' יוחנן מי לא מכתפנא, הוצרכו להראות שעבודה כזאת לאורח חשוב לא חשיב בזיון אלא אדרבה זהו כבודו. ולא אמרו בפשיטות דמצוה אין בו כבוד הבריות.

הכנה בהשכמה

הרב יצחק ליסיצין

בשבת קיז: א"ר חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת, שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, לאלתר. וכן פסק בשו"ע (או"ח רנ א) ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת. ובביאור"ל שם כתב דעד סוף זמן ק"ש דהיינו עד סוף ג' שעות מיקרי השכמה, והוכיח כן מדכתיב (שמ"א יז טז) ויגש הפלשתי השכם והערב, ואחז"ל (סוטה מב:): כדי לבטלם מק"ש שחרית וערבית, אלמא דג' שעות על היום הוא דכלל השכמה. עכ"ד. וצ"ע איך מ"השכם" בלשון הפסוק, שנכלל בזה עד סוף ג' שעות, הוכיח שגם "ישכים" בל' חז"ל הוא כן. והרי לגבי תחילת זמן השכמה, חלוק לשון חז"ל מלשון תורה, דבל' תורה תחילתו מעלות השחר, שכן בפסחים ד' א' למדו זריזין מקדימין למצוות מצפרא, ולא לפני עלוה"ש, מוישכם אברהם בבקר. ואילו בל' חז"ל פרש"י בביצה ז' א' ד"ה השכים, קודם עלות השחר. ובשפתי חכמים עמ"ס ברכות (נו:): הביא מרש"י בביצה לפרש כך גם שם דקתני ישכים ויאמר, משמע קודם עלוה"ש.

אך מ"מ יש לסייע לביאור"ל מרמב"ם (פ"ט מאיסור"ב הל' לח) שכ' ואם השכים ושנה פרקו קודם שלש שעות אי"ז רוק תפל. והרש"ש בנדה (סב.) במשנה, בקושיתו הג', נתקשה שאין מקור בגמ' לד' הרמב"ם שצריך להשכים ולשנות פרקו, דוקא קודם שלש שעות. ולבאה"ל א"ש דמדקתני בנדה (סג.) השכים ושנה פרקו אי"ז רוק תפל, פירש הרמב"ם דלשון "השכים" מורה דוקא תוך ג' שעות.

"האוהבים דבריה גדולה בחרו"

נראה לפרש מטבע לשון התפילה במוסף דשבת, עפמ"ש"א בסנהדרין (קה:): **אהבה** מבטלת שורה של גדולה מאברהם דכתיב וישכם אברהם בבקר, שלפי גדולתו של אברהם היה ראוי שעבדיו יחבשו את החמור, ומפני אהבתו את הקב"ה חבש בעצמו את החמור למצות העקידה. והיה מקום לחשוב שגם האוהבים את השבת, ולכך טורחים בעצמם להכין צרכיה, ולא ע"י משרתיים, הם ג"כ כאברהם, מוותרים על הגדולה מפני האהבה. קמ"ל שאינו כן, אלא האוהבים דבריה גדולה בחרו, שאין כאן כלל ויתור על הגדולה, אלא אדרבה בחרו גדולה להכין בעצמם את צרכי שבת מלכתא, וכבשו"ע ר"נ א' ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו וכו' ולא יאמר לא אפגום כבודי, כי "זה הוא כבודו" שמכבד השבת.

והביאור בזה הוא כדמצינו בברכות (ט:): שאמרו כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק כל היום כולו, א"ר זירא איני והא אנא סמכי ואיתזקי, א"ל דמאי איתזקת, דאמטיית אסא לבי מלכא, התם נמי מבעי לך למיבה אגרא למחזי אפי מלכא. ר' זירא חשב שניזוק במה שהוצרך להביא הדס לבית המלך, והשיבוהו שאי"ז נזק אלא שכר שזכה לראות פני המלך. וכך אל יטעה לומר שכשהוטל עליו להכין צרכי שבת, פגם הוא, אלא גדולה וכבוד להכין צרכי שבת המלכה.

הציפיה לביאת המשיח

הרב דוד ברודרמן

אחת מההכנות לשבת קודש הוא מה שמבואר ברמב"ם (פ"ל מהל' שבת ה"ב) ...שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו ... ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך. והנה כמו לענין שבת בראשית כך גם לענין ימות המשיח שהוא כתוספת שבת לאלף השביעי שהוא יום שכולו שבת, אחת מההכנות העיקריות היא לחכות לביאת המשיח. והחייב לחכות לביאת המשיח ידוע לכל בר בי רב שהוא מהדברים הנצרכים ביותר לגאולה, וכן ידוע לכל בר בי רב מה שהתריעו גדולי הדורות שאין אנו מחכים מספיק לביאת המשיח, וידועים דברי הח"ח שאמר שכמו שבא הבית הלוי לסלוצק משום שידע שמחכים לו שלושים אלף יהודים כך הוא גם לגבי ביאת המשיח שאם יחכו לו כל עם ישראל ודאי יגיע.

אמנם ענין זה הוא קצת מעורפל ואין אנו יודעים מספיק בשביל מה צריך לחכות לביאת המשיח, ובודאי זהו מתחבולות היצה"ר שמנסה בכל כוחו למנוע את ביאת המשיח ע"י שלא נחכה לו מספיק, ועי"ז גם לא נתפלל כראוי על ביאת המשיח וכן עי"ז לא נהיה מוכנים מספיק לביאת המשיח.

א. בשו"ע סי' ר"נ ס"א, ישכים בבוקר ביום הששי להכין צרכי שבת, ואפי' יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק ורבה רו' יוסף היו מבקעין עצים ורבי זירא היה מדליק האש ור"ג היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול, ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגום כבודי כי זה הוא כבודו שמכבד השבת.

והביאה"ל שם ביאר בשם הפמ"ג, דמה שהוסיף המחבר שזה כבודו שמכבד השבת, בא ליישב בזה את קושיית החוות יאיר סי' ר"ה איך הקילו האמוראים בכבודם, הלא כבוד הבריות דוחה עשה בשו"א"ת ודעת הרא"ש (ב"מ פ"ב סי' כ"א) שזקן ואינו לפי כבודו שפטור מהשבת אבידה אסור לו לבזות עצמו ולהשיב, וא"כ ה"ה הכא לכאורה אסור. וע"ז תי' שמה שעסקו בצרכי שבת מפני שזה כבודם, שעסקו בעצמם במצוה וניכר שעשו כן לכבוד הש"א וכמ"ש בדוד ונקלותי עוד מזאת וגו', ומשא"כ כשלא ניכר שעוסק במצוה כמו זקן ואינו לפי כבודו באבידה שמתחלל כבוד הת"ח ע"ז כי איך הכל יודעים שעוסק במצוה, אז אסור לו לקיים המצוה.

[ויש להעיר שהרמב"ם (בפ"ל מהל' שבת ה"ו) גם כתב בלשונו שזה הוא כבודו, וא"א לפרש בדעתו כנ"ל, דהא שיטת הרמב"ם (פי"א מהל' גזר"א ה"ז) בזקן ואינו לפי כבודו שאין לו איסור להשיב וא"כ ה"ה הכא. ויתכן ד"ל דס"ל להרמב"ם דהכא לולי הסברא דזהו כבודו (וכמשנ"ת) איכא בזיון יותר מהשבת אבידה ובכה"ג אסור לקיים את המצוה. ויל"ע].

ב. ובכתובות י"ז א' איתא, רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת, (לפני הכלה) א"ר זירא קא מכסיף לן סבא, כי נח נפשיה איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכר"ע, וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי אחד בדרא אי לתרי בדרא.

והנה מדנחית עמודא דנורא משמע שעשה כדין ואין בזה משום בזיון התורה. וכתב בקובץ שיעורים (שם) דמבואר מזה כדברי הביאה"ל שאם ניכר שעושה כן מפני המצוה שרי. והקשה הקוב"ש א"כ מ"ט דר' זירא שסבר שאסור לעשות כן. ותי' דר' זירא סבר שבשמחת חתן שהיא מצוה שבין אדם לחבירו אסור לת"ח לזלזל בכבודו גם אם ניכר שעושה מצוה.

ג. ונראה להוכיח כד' הקוב"ש משבועות ל' ב', ואמר רבה בר רב הונא האי צורבא מרבנן דידע בטהדותיו וזילא ביה מילתא למיזל לבי דינא דזוטר מיניה לאסוהדי קמיה לא ליזיל, א"י ששא בריה דרב אידי אף אנן נמי תנינא מצא שק או קופה ואיך דרכו ליטול ה"ז לא יטול. וכע"ז מבואר בסנהדרין י"ח ב' שכהן גדול אינו מעיד משום שא"ז לפי כבודו, ומייתי ראייה לזה מדין זקן ואינו לפי כבודו באבידה. וקשה מה בכך שאין זה לפי כבודם, הרי כשמעידים ניכר שמקיימים בזה מצות עדות, ולפי"ד הביאה"ל למה לא יעידו.

ומבואר כדברי הקוב"ש שבמצוה שבין אדם לחבירו אי"צ לקיים המצוה גם אם ניכר שעושה מצוה, והכא איירי בעדות בממונא וכמבואר בגמ' בשבועות שם, דהיא מצוה בין אדם לחבירו.

ד. אך יש להעיר ע"ז דבגמ' שבועות שם איתא, ה"מ בממונא אבל באיסורא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב. ומבואר דבלאו האי טעמא היה פטור מלהעיד אף באיסורא, וקשה הרי כשמעיד ניכר שעוסק במצוה ולפי"ד הביאה"ל למה יפטר.

וע"ק, דכל זה מיישב את הקושיא מת"ח, אבל בהא דמבואר בסנהדרין שם שכה"ג פטור מלהעיד דעת כמה ראשונים דמיירי אף בעדות באיסורא, (כס"מ פ"א מהל' עדות ה"ג ופ"ג מהל' מלכים ה"ז בדעת הרמב"ם וכך תוס' בסנהדרין שם בד"ה מעיד בת' א' לגי' מהרש"ל, ודלא כפשטות התוס' שם וכן היד רמ"ה שם והלח"מ והמל"מ בהל' עדות שם), וא"כ לדבריהם קשה למה הכה"ג יפטר מלהעיד באיסורא, הרי ניכר שעושה מצוה. (ושמא יש לחלק ולומר דדברי הביאה"ל לא שייכי בכה"ג).

וע"ק בזה, דמדברי הקוב"ש יוצא מחלוקת אמוראים בסוגיא בכתובות, ודעת רב שמואל בר רב יצחק שגם במצוה שבין אדם לחבירו חייב לעשותה אם ניכר שעוסק במצוה, וא"כ לדבריו עדיין קשה מהגמ' בשבועות ובסנהדרין על דברי הביאה"ל.

ועוד, עדיין קשה לפי"ד הביאה"ל איך הוכיחו בגמ' הנ"ל שת"ח וכה"ג פטורים מלהעיד מהא דזקן ואינו לפי כבודו פטור באבידה, דלמא אבידה שאני שלא ניכר שעוסק במצוה, ולכן פטור, אבל במצות עדות שכשמעיד ניכר שעוסק במצוה, אולי גם ת"ח וכה"ג חייבים להעיד. סוף דבר, לכאורה עדיין דברי הביאה"ל צריכים יישוב מהגמ' בשבועות ובסנהדרין הנ"ל.

בשו"ע סי' שכ"ב איתא שבת שלאחר יו"ט או לפניו נולדה בזה אסורה בזה. ומקור האי דינא מביצה ד. איתמר שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה דברי רב, ורבי יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה ופליגי בהכנה דרבה רב אית ליה הכנה דרבה ור"ל לית ליה וכו'.

וברשב"א הק' האיך אסרינן יו"ט שקודם שבת מטעם הכנה דרבה, הא ביו"ט גופיה קשרי לאכולומי איכא מידי דהשתא שרי ולמחר איתסרא, וה"נ הביצה מותרת ביו"ט כיון דאירינן בעומדת לאכילה וא"כ מה יאוסרה בשבת, אלא ה"פז"ל דרביאית ליה הכנה דרבה וכיון דהכנה דגמר אסירא מדאורייתא דין הוא שנאסור מדרבנן אפי' הכנה דלידה דדמיא לה עכ"ל. ומבואר דב' הכנות איכא, חדא הכנת גמר, ועוד הכנה דלידה, והכא דהביצה כבר נגמרה מאמש וכל הגמר דקמן הוא רק הכנת לידה זה אסור רק מדרבנן.

ולכא' יש להק' מביצה ב: דמבואר דלרבה אסור מדאורייתא לאכול ביצה שנולדה ביו"ט קודם שבת, והוא מדילפינן מוהיה ביום השישי דחול מכין לשבת ואין יו"ט מכין לשבת. ועו"ק דהגמ' שם פריך אלא מעתה שבת ויו"ט דעלמא תישתרי, וכל האיסור התם אינו אלא גזירה דרבנן, ולכא' להנ"ל אי"צ לגזירה והר"ל לאסור מעיקר הדין מדרבנן כיון שהכנת לידה הביאה לפנינו. ועו"ק דרש"י שם בד"ה ואין יו"ט וכו' כ' דיו"ט בעי הזמנה מיו"ט לחול, ומשמע דהוא מדאורייתא, ולכא' להנ"ל אין מקום לדאורייתא וצריך להתיר מה שנולד ביו"ט אף שלא היה ע"ז הכנה.

והנראה בבואר ש' רש"י דגדר איסור הכנה דרבה הוא שאין שבת ויו"ט מכינים ז"ל, והיינו שיו"ט שאחר שבת מאחר ויש דין שהיו"ט היא סעודתו מוכן מחול הילכך האיסור הוא שנמצא שאין החול הכין, וממילא שבת הכין ליו"ט, וכנ"ל ביו"ט שקודם שבת אין האיסור בעצם היום הקודם אלא האיסור משום שאין חול הכין.

וכן מפורש ברש"י ד. ד"ה הכנה ז"ל הכנה בידי שמים מתסרא מיו"ט לשבת דסעודת שבת בעיא הזמנה לחול מגזיה"כ עכ"ל, ומבואר מקרא דבעינן שחול יכין לקודש וממילא יש חסרון במה שהקודש הכין לקודש. והילכך כ' רש"י דחול שאחר שבת מאחר ואי"צ זימון ע"כ לא איכפת לן ששבת הכינה, והיינו דלא נשנה הלכה שאסור שיום קדוש יכין לחבירו, אלא יש הלכה שחול צריך להכין וממילא כל שלא חול מכין זה גופא האיסור.

והשתא א"ש דאיכא איסור דאורייתא מיו"ט לשבת ומשבת ליו"ט, והיינו בעצם מה שהחול לא הכין. ואהא פריך בגמ' יו"ט ושבת בעלמא תישתרי ומשום דקדם להו חול א"כ חול הכין להם, תי' דאסירי משום גזירה.

והנה בתוס' שם ד. בד"ה אלא הק' הא אמר' דכל היכא דמתילדא האינדא מאתמול גמרה לה, וא"כ לעולם הדבר נגמר ביום שהוא חול ומאי הכנה איכא וי"ל דמ"מ כשנולדה בשבת הרי"ז חשיב הכנה דגם בשעת לידה שייך הכנה עכ"ל, ולכא' לפירש"י הנ"ל ל"ק קו' התוס' כיון דאף דנגמרה בחול מ"מ לא היתה לפנינו שנכינה וע"כ הוי חסרון הכנה בדאורייתא. ובשי' התוס' דגם בשעת לידה שייך הכנה, לכא' לפמ"שנ"ת בשי' רשב"א דהכנה דלידה הוי הכנה מדרבנן, א"כ אף הכנה דלידה לשי' התוס' תיהו הכנה מדרבנן. וע"ע במג"א סי' תקי"ג סק"ח דהביא פלוגתא בפוסקים אי הכנה דלידה הוי מדאורייתא או מדרבנן.

הערה למעשה בדין הצעת המיטות

כ' השו"ע סי' רס"ב א' יסדר שולחנו ויציע המיטות ויתקן כל ענייני הבית כדי שימצאנו ערוך ומסודר בבואו מבית הכנסת". והוא עפ"י הגמ' בשבת קיט; ועל הצעת המיטה כ' המג"א והפרישה דהיינו המיטות שיושבין עליהם בסעודה. והב"ח כ' דיסדר ב' מיטות האחת לישיב עליה ואחת לישון עליה. ובמ"ב סק"ב כ' דיציע המיטות שיושבין עליהן וטוב שתהיה מוצעת גם המיטה שישן עליה. ומב' דעיקר הדין של "הצעת המיטות" הוא לסדר המושב שיושב עליו בסעודת השבת.

ויש לעורר לפי"ז דבזמנינו דיושבין על כסאות, צריך להכין כסאות לכל היושבים כדי שבבואם מביה"כ ימצאו השולחן ערוך ומסודר, ודלא כמו שמצוי בהרבה בתים בפרט כאשר יש אורחים רבים, שרק כאשר באים מביה"כ נמביאים כסאות מחדרי הבית ומן השכנים וכו'.

ובפרט הנוהגים לומר קודם הקידוש את תפילת "ריבון כל העולמים" הנדפס בסידורים יש להם לזיזוה בזה יותר, דשם איתא: "אנא ממה"ה צוה למלאכך וכו' ויברכוני בבואם לביתי כי הדלקתי נרותי והצעתני מטתי והחלפתי שמלותי לכבוד השבת", ואם לא קיימו דין הצעת המיטה הוי כדובר שקרים, וכעין מש"כ המשנ"ב בס' תרכ"ג סק"ב שבתפילת נעילה יש לזיזוה לומר הפיוט "היום יפנה השמש יבוא ויפנה" קודם השקיעה, דאל"כ הוי כדובר שקרים לפני ה'.

מקור מצות הכנה לשבת

כתיב בפר' בשלח (טוה) "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו", ובשבת קיז: דרש מהא רב חסדא לעולם ישכים אדם בע"ש להוצאת שבת, ונפסק בס"י רנ. ועי' מג"א ר"ס רנ שיותר טוב לקנות ביום ו' מביום ה'. ובפשוטות הוא דין בכבוד שבת דכשמכין קודם לא מינכר שעושה כן לכבוד שבת וכעין שכ' הראב"ה (קצז) לגבי תספורת ורחיצה שבחמישי בשבת לא היה יקרא דשבתא. אכן המג"א ציין לסדה"י ושם כ' דכיון דקפיד קרא ההכנה ביום ששי, נראה דעיקר המצוה וההשתדלות צריך להיות ביום ששי, והמכין מיום ה' לא קיים מצות הכנה כראוי. וחזינון דהוא מגדרי המצוה דהכנה ולא רק ענין של כבוד.

אך עי' ביצה ב: אמר רבה מאי דכתיב והכינו את אשר יביאו וכו'. ופירש"י והכינו - והזמינו... דאי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום, בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו. וכ"כ רש"י בפסחים מז: "דמשום טורח מלאכת שבת לא צריך דהכתיב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו". ומבואר דמהפס' והכינו ילפינן להזמנה בפה ועיקר מצות הכנה דשבת היא מדכתיב (טו,כג) "את אשר אפו אפו". [ובזה לא כתיב בשישי, וי"ל דלכך לא הזכיר המג"א הנ"ל דהוא מה"ת. אך בח' הר"ן בשבת משמע דדין הכנה ילפי' מוהכינו, עיי"ש].

הוצאות שבת ויו"ט

בביצה טז. כל מזונותיו של אדם קצובים לו וכו' חוץ מהוצאות שבתות והוצאות יו"ט וכו'. ועי' רש"י דהוא לפי מה שרגיל ממציאם לו לשעה או לאחר שעה. [ויל"ע אם הרגילות היא של חול או של שבת, ועי' בל' השו"ע סי' רנ ס"ב ירבה... כפי יכלותו]. והמאירי כ' דרך צחות אמרו וכו', ומשמע שאינו להל', אך הר"ף הביאה בשבת פט"ז (מד): [ועי' טור רמב שצריך לצמצם הוצאתו בשאר ימים ויל"ע]. ושי' הרשב"א דהוא גם בשאר מצוות, ועי' בכורי יעקב תרנ"ו, א.

ובשבת קיז: אי' לעולם ישכים אדם להוצאת שבת ופי' רבינו פרחיה "כלומר יהיה זריז בתיקון כספים שיוציאם לכבוד שבת". ועי' תנ"א פכ"ו - ואל ירבה בבשר ויין יותר מדאי.

וכ' המרכה"מ על המכילתא (יתרו ז,ה) על מ"ש ששת ימים תעבוד - שבות כאלו כל מלאכתך עשויה, "שתקבל שכר צרכי שבת נוסף על מה שהפסדת בביטול מלאכתך שהרי אם הוסיף מוסיפין לו".

ובשו"ת צמח צדק (כח) כ' דמה שמתקנים שלא יקנו דגים כשהמוכרים מיקרין השער (עי' מ"ב רמב"ב) באמת אין בזה פסידא כיון שהקב"ה פורע, מ"מ התקנה היא בשביל עניים שאין להם מומן מצוי ולא יוכלו לקנות. וכ' בסדה"י סדר ע"ש (סד"ה ואין לומר) - ראוייה היא שבת לכל הכבוד הזה... ויכולה היא שתרחם עליו להמציא לו בשפע מזונותיו, כי כאשר יפתח ידיו לכבוד השבת כן יפתחו לו מן השמים לתת לו די מחסורו.

אפיית חלות

מקור דין אפיית חלות בער"ש הוא בר"ן סוף ר"ה (יב: ד"ה גרסין) שביאר כן בירוש' שבת (פ"א ה"ג) שהכל לשיין בבתיהן לכבוד יו"ט. [אכן הראב"ה (ר"ה תקכ"ט) כ' ביאר אחר בירוש', והובא בטור תר"ג עי"ש, ולפי"ד אין מקור ללוש בבית ליו"ט].

וכ' הדרכ"מ דאף שמהירוש' הנ"ל מוכח דדוקא יו"ט ולא שבת, אך מ"מ המנהג לעשותן אף לשבת ומתקנת עזרא שתהא אשה משכמת ואופה בערב שבת, (ב"ק פב.). עיי"ש. (עי' בפמ"ג ובא"ר). ומזה כ' הרמ"א בסי רמ"ב נוהגין ללוש כדי שיעור חלה בבית לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת ויו"ט והוא מכבוד שבת ויו"ט ואין לשנות. ועי' אשל אברהם סו"ס רס שהלחמים של שבת נקראים חלות, מכיון שאופים בבית ולא קונים מנהנתום.

והמג"א (רמב"ד) הביא עוד ראיה אחרת מתענית (כד:): דדביתהו דר' חנינא כל ערב שבת היתה מסקת התנור שיהיו סבורים שאופה פת. ועי"ש ברש"י (כה). משום כיסופא, שהיו שכנותיה אופות עיסה לכבוד שבת והיא אינה עושה כלום. ועוד מקור כ' בביה"ל (ד"ה והוא) רמז מהפס' בפר' בשלח (טז,ה) ה' ויהי ביום הששי והכינו את אשר יביאו, את אשר תאפו אפו וגו' משמע דיש לאפות בע"ש להכין לשבת, עכ"ד. ומצאנו מקור לזה במדרש החפץ בפס' זה שכ' את אשר תאפו אפו מכאן שאופין לשבת. וטעם הדין מבואר בפוס' לאכול פת כשר (מג"א), ולקיים הפרשת חלה, (משאת בנימין) לפי שאבדה חלתו של עולם. והוסיף המחמ"ש דמכיון שאדה"ר חטא ע"י חוה בע"ש לכן התיקון ג"כ ראוי בע"ש. ובדרכ"מ תר"ג מבואר דהוא משום כבוד שבת. ולפי"ד א"צ ע"י האשה דוקא, וגם א"צ שיעור חלה.

עי' בתורת שבת סי' רע"ד (ב) שתמה דלא נכתב בשום מקום שיעשה לחמים עגולים זכר למן, כדכתיב כזרע גד ופירש"י עגול (עפ"י יומא עה. עגול כגיד או לבן כמרגלית).

רחיצה בחמין

א' בשבת כה: נשיתי טובה אמר רבי ירמיה זו בית המרחץ, רבי יוחנן אמר זו רחיצת ידים ורגלים בחמין. ועי' מהרש"א וחכמת מנוח דמירי בשבת. וכ"פ מהר"ז על המ"ר איכה פ"ג, (ועי' שעה"צ ד).

וביאר הדין דבעי דוקא חמין נראה דהנה עצם הרחיצה בחמין ענינה תענוג כמו שמצינו בהל' ת"ב דרחיצה בחמין אסורה משום תענוג (תענית יג). ואף דבער"ש לא שייך עונג כמו שיסד הגר"א בהל' יוה"כ (תקכט) דכבוד הוא בע"ש ועונג בשבת. אבל מצאנו דרחיצת ע"ש היא בכלל עונג שבת. שכ"כ רבינו ירוחם [ריש נ"ב] רחיצת יו"ד או מרחץ או מתעטף בטליתו וכל תיקונים עושה לכבוד שבת הוא מצוה משום עונג שבת. [אכן יש לדחות דכוונתו כהמאירי שכ' ומ"מ רחיצת ידים ורגלים או כל גופו או ראשו בחמין רשות, והמרבה בתענוג נקיות ובחבוב מצות שבת הרי זה משובח].

ומפורש כן בדברי רבינו יהודה בר קלונימוס (יחסי תנאים ואמוראים ערך ר' זכאי. מובא בקש"ק שבת כה): שכ' ונראה מפני שרחיצת יו"ד בחמין הנאת הגוף ומאיר העינים לפיכך עשאוה בע"ש מצות חובה. [ולפי"ד י"ל דהוא דין אחד עם רחיצה סמוך לערב דעי"ז יקיים עונג שבת בכניסת שבת, וכמדוק' מהנהגת ריב"א, ועיי"ן].

ועי' מט"מ (תי) שצריך סמוך לערב "כדי שתהא ההנאה בשבת עצמו דרחיצה הנאה שלאחר שעה היא, כמ"ש הטור בא"ח סי' תקנ"ב בשם ר' זכאי. (מובא ברא"ש תענית סי' לח) ובשכנה"ג (רסבג, הוסיף דנראה לפי"ד שאם הלך למרחץ בעוד היום גדול צריך לחזור ולרחוץ פיו"ר סמוך לערב.

עי' בתורת חיים עירובין יט (סד"ה ההוא) שביאר באריכות דשבת כנגד עוה"ב, וכ' דלכן ההכנה לשבת היא דומיא דהכנת יום שכולו שבת ולכן כשם שבעוה"ב צריך לרחוץ עצמו תחלה בנהר דינור בגיהנם להעביר ממנו כתמי העוונות וזהמתן ואח"כ הוא נכנס לגן עדן כך בשבת מצוה לרחוץ עצמו קודם שבת ודוקא בחמין כמ"ש האר"י ז"ל בקבלת שבת, כיון שהרחיצה היא לעומת הרחיצה בנהר דינור שהוא חם.

טהרה בערב שבת

המג"א ר"ס רפ"ה כ' בשם ס' הכוונות ויטבול אחר הקריאה [שמו"ת]. והוסיף - עיי' בשל"ה עניני טבילה, ואין לי כאן עסק בנסתרות, ע"כ. ועי' בכה"ח דמקורו בזוהר (תרומה קלו): דרב המנונא סבא הוה סליק מנהרא בע"ש. ועי' מ"ב בסי' תקנא סקצ"ה ובערוה"ש שם לה.

ובשבת כה: במנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, משמע דרק רחץ פניו ידיו ורגליו ולא טבל במקוה וכ"מ בשבת לא. דהלל חפץ את ראשו בביתו. (ועי' ביצה כז: לענין עיו"ט). וכ' הברכ"י ד"ל דריב"א היה רגיל לטבול במקוה טהורה או בנהר, ולעת ערב היה רוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין. ובשל"ה (שבת נמ"צ ט) הוכיח מדריב"א דרחיצה קודמת לטבילה במקוה ומפ' דכל הנך היה קודם טבילתם.

ומצאנו מקור בראשונים לטבילה בע"ש בארחות חיים לר"א מלוניל ז"ל כשם שפרה אדומה מכפרת כן שבת מכפרת וכו' לפיכך צריך אדם לטהר עצמו בע"ש והביאו מהר"י אבובב על הטור רס"ח.

ועי' ראשית חכמה שער הקדושה פ"ז (קו) "והעיקר שצריך האדם לעשות ביום השישי בגופו כדי לקנות קדושת שבת ונשמח יתירה היא טביל במ' סאה, כדי לפשוט רוח חול וללבוש רוח קדושת שבת". ועי' זכור תורת משה פ"א [ומקורו בזוהר ויקהל של"ז], ובשלמת חיים (רפא). ועי' קהלת יו"ט על ס' זכור תו"מ בשם קרבן שבת בשם האריז"ל שטבילת ע"ש טוב יפה לאדם ותועלת גדול להשגת הרבה חכמות.

עריכת השולחן בערב שבת

במשנה בסוכה מח. אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יו"ט האחרון של חג. ופירש רש"י שמראה כמכין עצמו לקראתו למקום שיסעוד שם הלילה. וכבר הביא ראיה זו הרוקח בריש הל' שבת (סי' לב) וכתב, סמוך למנחה יציע מטתו ויביא מצעות מן המנחה ולמעלה על הכסא ויעריך שלחנו כדאמרין בסוכה מוריד הכלים מן המנחה ולמעלה, וכו' ואמר' בפ' כל כתיבי הקדש (ק"ט): תניא ריב"א אומר שני מלאכי השרת וכו' מצא נר דלוק ושלחנו ערוך ומטתו מוצעת וכו' עכ"ל.

וברשב"ץ בהל' ליל הסדר (מאמר חמץ) כתב ויהא לו מוכן שלחן אחד קטן מעוטר בכלים נאים משום זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצוות, והלא לפני מלך ב"ו עושיין כן שנאמר ויכינו את המנחה (בראשית מג,כה) שעטרוה בכלים נאים, כ"ש לפני מלכו של עולם. עכ"ל. ולכא' ה"נ בשולחן של שבת, שיש להתנאות לפניו במצוה ולעטר השולחן בכלים נאים.

וכ"כ רבינו יונה בספר היראה (בסופו, ד"ה ובער"ש) ז"ל ובערב שבת יטרח לסעודת שבת... וסמוך לערב יערוך שלחן כסא ומנורה, ויכין הכל, כוסות וקערות.

ברמב"ם פ"ל מהל' שבת "אע"פ שיהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו. חכמים הראשונים מהם מי שהיה מפצל העצים וכו' וכל המרבה בדבר זה ה"ז משובח". בביה"ל (סי' רנ) הביא דבריו ותמה דבידושיין אי' מצוה בו יותר מבשלוחו, וכוונתו להקשות דהגמ' בשבת מספרת על הני רבנן דעבדי צרכי שבת בנפשייהו, ובקידושיין מבואר הטעם שטרחו בעצמם מדין מצוה בו יותר מבשלוחו, משמע שזה רק מעלה, וא"כ מנין לר"מ שזה חיוב. ע"ש בביה"ל מה שנדחק שם בשיטת הר"מ, וסיים בצ"ע.

עוד הקשה בשעה"צ אהנך אמוראי דעבדי צ"ש בנפשייהו, דהא מצוה שיכול לעשות ע"י אחרים אין מבטלים ת"ת, ולפי"ז נהי דמצוה בו וכו', אך כיון שיכול לצוות לשליח להכין צ"ש ולקיים בכך מצוות הכנה לשבת - היאך טרחו האמוראים בעצמם בצ"ש ובטלו מלימודם.

והנה יש שחקרו בדין מצוה בו יותר מבשלוחו, האם זה מעלה כללית באדם, שמכבד את המצוות בזה שטורח לקיימם בעצמו, או שזה מעלה במצוה הזאת כשמקיימה בעצמו, וכעין תוספת והידור ולכתחילה בצורת מעשה המצוה, אך בודאי שלשני הצדדים תכלית המצוה מתקיימת במלואה בין בו ובין בשלוחו, ואין נ"מ בתכלית אם המצוה נעשתה ע"י עצמו או ע"י שליח, דוגמא לדבר, מ"ע מה"ת לקבוע מזוזה, ופשוט דמדין מצוה בו ימ"ב מצוה על בעה"ב לקבוע המזוזות בעצמו, אך אם קבע ע"י שליח - אמת הוא שמפסיד את המעלה להיות רודף אחר קיום המצוות בעצמו, ואף הפסיד את שלימות המצוה של הקביעת מזוזה הזאת שלא נתקיימה בתכלית ההידור דנעשתה ע"י שליח, אך ברור הוא שהתוצאה אינה משתנה, סוף סוף המזוזה נקבעה, ומה שהמצוה נתקיימה ע"י שליח לא גרע כלום מגוף מצות קביעת המזוזה.

והנה במצות הכנת ער"ש שהיא מדין כבוד שבת (כמש"כ הר"מ) נ"ל דשונה משאר מצוות, כאן אם טורח בעצמו - המצוה עצמה מתקיימת יותר, כיון שהשבת מתכבדת כשטורח בעצמו יותר מאשר אם ישלח אחרים, ולכן הכא ה'מצוה בו' אינה רק בגדר מעלה אלא תוספת כבוד שבת, וממילא תוספת בתכלית ובתוצאה של המצוה.

ובזה מיושב קושיית השעה"צ שהקשה דמצות הכנת צ"ש אפשר לעשותה ע"י אחרים ומדוע דוחה ת"ת, והתירויך דהכנת צ"ש היא מצוה שאינה יכולה להתקיים ע"י אחרים, כי הכבוד שבת שייקיים בזה שיטרח בעצמו גדול בהרבה יותר מאשר אם יעשה ע"י שלוחו וכנ"ל, ומובן דשייך בה גדר חיוב, ולכן גם דוחה ת"ת. (ואולי זה כוונת השעה"צ ליישב).

אך עדיין קושיא קמיייתא בעינה עומדת, דאחר כל הסברות והביאורים מה נעשה דבגמ' נאמר על הני רבנן דעבדי הכי רק מטעם מצוה בו וכו' ולא מטעם שום חיוב, ואיך נקט הר"מ לשון חיוב.

ועוד דמפשוטות הגמ' היסוד דלעיל אינו אמת, דבמתני' שם אי' "האיש מקדש בו ובשלוחו" ובגמ' "השתא בשלוחו מקדש בו מבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא דרב ספרא מחרין רישא רבא מלח שיבוטא", הגמ' לומדת מכפילות הלשון שבמשנה דבמצות קידושיין אמר' מצוה בו וכו', ומייתי ראייה להלכה של מצוה בו מר"ס מחרין רישא וכו', ואם איתא דבמצות הכנת צ"ש יש יותר ענין שתעשה בו מאשר בשלוחו וכמשנ"ת, הא לא דמי מצות קידושיין להכנת צ"ש, דבידושיין לא שייך למימר דהמעשה קידושיין טוב ומעולה כשנעשה בו יותר מאשר אם נעשה ע"י שלוחו, וא"כ מה הראיה שגם במצות קידושיין אמר' מצוה בו וכו'.

ושמעתי לבאר דהנה יפלא מה שהוכיחה הגמ' רק מרב ספרא ורבא, הא בגמ' בשבת אי' עוד "ר"א מושיף נורא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא" וכו', ונראה הטעם דשאר אמוראי דמס' שבת לא היה דרכם בד"כ להתעסק במלאכות אלו מחמת כבודם וחשיבותם, אף שדרך אנשים להתעסק בהן, ובער"ש היו טורחים בעצמם באלו המלאכות משום כבוד שבת. ומכאן מקורו דהר"מ אע"פ שיהיה אדם חשוב ביותר חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו, משא"כ רב ספרא ורבא עשו דברים שאין דרך אנשים לעשותם, רק ב"ב, ואם משום חיוב כבוד שבת סגי שיטרח במלאכה שדרך אנשים לעשות, ומהא דבחרו מלאכות שלא מוטלות עליהם חזי' דלכד ממצות כבוד שבת דזה חיוב - רצו לקיים גם את המעלה דמצוה בו וכו', ואתי שפיר והוכחת הגמ' רק מר"ס ורבא.

השו"ע פוסק בסי' ר"נ ז"ל ואפי' יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל הכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעין עציים, ורב זירא היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס הכלים הצרכים לשבת ומפנה כלי החול, ומהם ללמד כל אדם וכו' ע"כ. וכ"ז אע"פ שהיה להם מי שיעשה כדמשמע בגמ' בשבת ובקידושיין, והמשנ"ב כ' דזה מדין מצוה בו יותר מבשלוחו, וכמ"ש בקדושיין. והנה יל"ע אם יש מצוה לעשות דווקא בעצמו, א"כ למה כתב השו"ע שיכין בעצמו "שום דבר" לצרכי שבת, שיעשה כמה שיותר כמה שביכולתו כי מצוה בו יותר מבשלוחו (ועי' בשש"כ בח"ב פמ"ב הע' קצה בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שלדעתו לא סגי בפעולה אחת של הכנה רק אם רוצה ללמוד תורה או לעשות מצוה אחרת או שהוא טרוד במלאכתו שהרי אמרו ע"ז, דמצוה בו יותר מבשלוחו וא"כ מהיכי תיתי נימא דסגי בפעולה אחת ע"כ אולם צ"ע שהרי השו"ע כ' שאפילו יש לו כמה עבדים ישתדל להכין בעצמו שום דבר ולא כ' אם לומד תורה או טרוד במלאכתו).

והנה עוד יש לעיין כמו שהקשה בשעה"צ אות ט' שהרי נפסק להלכה בהל' ת"ת שאם עוסק בלמודו לא יפסיק אלא למצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, וא"כ למה האמוראים האלו שודאי עסקו בלימודם הפסיקו מלימודם הרי היה להם מי שיעשה בשבילם, ומת' דל"ל דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו כגון שיפסיק באמצע הלימוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאמר יוכל לעשות עמו הטובה היא, משא"כ בזה שהכבוד שבת מוטלת על גופו וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו, ע"כ בפשוטות ההבנה בתירויך זה היא שענין כבוד שבת מתקיים יותר כשעושה בעצמו מאשר כשמקיים ע"י אחר ואפילו כשה עבדו, כי ככל שהאדם טורח בעצמו לעשות דבר מראה על כבוד הענין וחשיבותו, וא"כ הוי כמצוה שבגופו שא"א לקיימו ע"י שליח ואע"פ שכ' שמכיון שהמצוה מוטלת על גופו מצוה בו יותר מבשלוחו צ"ל שודאי מקיים את כבוד השבת גם כשמצווה על עבדו להכין את צרכי השבת אבל אם יעשה בעצמו יקיים את כבוד שבת באופן שאי אפשר לקיים ע"י שליח.

ולפי הבנה זו מבואר שענין מצוה בו יותר מבשלוחו זה מכיון שע"י עצמו מקיים את כבוד השבת בהידור יותר [והנה רב מאיר מאיר שליט"א רצה לבאר את דברי השעה"צ באופן אחר, שמתרץ שיש ב' סוגים של מצוות, יש מצוה כללית של מוטלת על אדם באופן פרטי וע"ז נאמר שאם אי אפשר לעשותה ע"י אחרים יפסיק מתלמודו ואם אפשר לקיים ע"י אחרים לא יפסיק, והדוגמא היא החסד שמביא השעה"צ ויש סוג אחר של מצוה שמוטלת עליו לקיימה אולם יכול לעשותה ע"י אחרים במצוה כזו גם אם יכול לעשותה ע"י אחרים מצוה בו יותר מבשלוחו ויפסיק מתלמודו, וקצת משמע כן מהשער הציון שכ' כגון לילך לגמול חסד משמע שאין חסד זה לפניו אלא רוצה לילך לגמול חסד כאן אין זה מוטל עליו, אולם מצאנו שהשו"ע הרב כ' באופן מפורש יותר שמצות כבוד שבת היא חובת הגוף להתעסק דווקא בעצמו].

והנה לפ"ז אפשר לישב שאם מקיים שום דבר בעצמו לכבוד שבת כבר קיים את ענין הכבוד שמראה את ההתייחסות לדבר באופן אישי. אולם לפ"ז יש להקשות בקידושיין היאך ילפי' מהאמוראים אלו שטרחו בעצמם לכבוד שבת לגבי ענין קידושיין שמצוה בו יותר מבשלוחו, הרי בשבת יש את ענין הכבוד שלכן צריך שדווקא יקיים בעצמו משא"כ בקידושיין שהמצוה היא שתהיה לו אשה מקודשת וא"כ מקיים את המצוה באותו אופן גם אם השליח קידש בשבילו.

אלא נראה לומר שאה"נ ודאי שענין מצוה בו יותר מבשלוחו נאמר בעיקר לגבי כבוד שבת, ואכן הגמ' כשרוצה להביא ראייה למצוה בו יותר מבשלוחו מביאה ראייה מכמה מקרים וכולם במצוה כבוד שבת, וכן להלכה לא מצאתי עוד מקום שנפסק שיעשה בעצמו, אלא רק כאן בהלכות שבת, אולם הגמ' רוצה להוכיח שאם מצאנו שכשיש ענין של לכבוד השבת אומרים שיעשה דווקא בעצמו, א"כ רואים שיש כבוד גדול יותר לדבר כשעושה וטורח בעצמו וא"כ גם לגבי כל המצוות אם יעשה בעצמו יכבד את המצוה ויראה את חביבותו למצוה, אע"פ שבכל המצוות אין זה חלק מהמצוה אלא יתרון באופן קיומה של המצוה שמראה את חביבותו למצוה.

ויתכן לדייק קצת שהגמ' לא אומרת מצוה בו יותר מבשלוחו שהרי רב ספרא ורבא הכינו בעצמם לכבוד שבת אלא הגמ' אומרת כי הא דרב ספרא דהתי כמו שמצאנו אצלם דהיינו שזה לא אותו דין.

ובאמת יש בעוד מקום שאחד האמוראים טרח דווקא בעצמו לעשות מצוה, ושם זה במצות כבוד, בקידושיין לא: שלאבימי הבן של ר' אבהו היה לו חמשה בני שמכי וכו"ל כל פעם שאבא שלו היה בא היה הולך בעצמו לכבד את אביו, וגם שם זה ענין להרבות כבוד לאביו כדמשמע במהרש"א.

ולפי"ז מצוה בו יותר מבשלוחו זה כדי להראות את חביבות המצוה שלא מטיל על אחרים לעשות כן אלא טורח בעצמו, וא"כ אולי כ"ז שייך רק כשיודע בעצמו לעשות את המצוה וא"כ מראה על חביבותה כשטורח בעצמו ולא מבקש מאחרים, אבל במקום שאינו יודע כגון ברית מילה וכדו' א"כ אין כאן חוסר כבוד אם אינו עושה, ולא נאמר שחייב ללמוד לעשות כן כיון שמקיים את המצוה ע"י שליח ואין כאן את הענין של מצוה בו יותר מבשלוחו. ועי' בשו"ע הרב בקונ"א.

יש לחקור האם דין זה של להכין בגופו צרכי שבת הוא כל המרבה בהכנה ה"ז משובח או דלמא שסגי בדבר אחד שמכין לצורך שבת לקיים מצוה זו, ויש להתבונן הדנה מצד הסברא, מ"נ היות ויש מצוה שיתעסק בגופו לצורך שבת א"כ כמו בכל המצוות כל המרבה ה"ז משובח, אבל בטור ושו"ע (סי' ר"נ) ישתדל להכין בעצמו **שום דבר** לצרכי שבת, הרי דבדבר אחד סגי. [אולם בלשון הרמב"ם פ"ל ה"ו חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו וכו' וכל המרבה בדבר זה הרי זה משובח עכ"ל].

והקונטרס אחרון בשו"ע הרב (סי' ר"נ סק"ב) מבאר מקור הטור והשו"ע דבדבר אחד סגי, הדנה בקידושין מ"א א' מוכיחה הגמ' מהא דרב ספרא מחרין רישא רבא מלח שיבוטא דלגבי קידושי אשה מצוה בו יותר משלוחו, ומשמע בהא דרב ספרא ורבא דליכא חיובא במילתא אלא יתרון מצוה בעלמא דומיא דקידושי אשה (שרק לאיכא דאמרי יש איסורא לקדש ע"י השליח הרי דל"ק אין כלל איסור - כך ראיתי מבארים), וכן בס' רמ"ט מצאנו דמצוה בעלמא משכחת לה אף בדבר שמוותר גמור מן הדין, ודכוותה הגדר במצוה בו יותר מבשלוחו.

ומק' הקו"א דהרמב"ם פ"ל ה"ו כתב **חייב** לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו וכו', וכן משמע מלשון הטור והשו"ע שזה חיוב. עוד מדקדק הקו"א שהטור והשו"ע לא הזכירו הא דרבא ורב ספרא, אלא למדו חיוב זה משאר אמוראי (בשבת ק"ט א') שזלזלו את עצמם כל כך בקביעות בכל שבת ושבת.

ומבאר הקו"א דבאמת הסוגיא בקדושין שילפינן מרבא ורב ספרא דמצוה בו יותר מבשלוחו, והסוגיא דשבת ק"ט א' שהאמוראים זלזלו בעצמם בקביעות, הם ב' סוגיות נפרדות. [והוא מביא עוד דקדוק דאי נימא דהסוגיא בשבת ק"ט הוא דין כללי של מצוה בו יותר מבשלוחו למה לא הזכירו בגמרא היאך היו נוהגים כן בשאר מצוות ורק הזכירו על שבת בלבד]. דהסוגיא בשבת ק"ט א' הוא דין מיוחד בשבת ונצטוונו לכבדה במאד, והיו מחבבין אותה כל כך עד שקורין אותה כלה ומלכתא שלא מציינו כן בשאר מצוות, וכבוד שבת הוא מצוה בפני עצמה למרן התורה ולמר מדברי קבלה. אבל בשאר מצוות לא נצטוונו אלא שלא יהו בזויות עלינו, וגם זה אינו נחשב למצוה בפני עצמה. עוד מוכיח הקו"א שזה דין מיוחד בשבת: ועוד דכל מי שתורתו אומנתו וגריס בה ימא ולילי כהני אמוראי אי אפשר לו לקיים כלל יתרון מצוה זו דמצוה בו יותר מבשלוחו, שהרי אסור לו להתבטל מתורתו לעשות מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כמ"ש בי"ד סי' ר"מ, ואפ"ה כולהו הני אמוראי ביטלו תורתן בכל שבת ושבת מכלל דחובת הגוף היא להתעסק דוקא בעצמו משום שזהו כבודו של שבת כמ"ש הרמב"ם. וכיון שהטעם הוא משום כבוד שבת די בדבר אחד לבד כמ"ש הטור והשו"ע שבזה ניכר כבודו. [א.ה. וע' לקמן מה שפלפל הקו"א להוכיח שסגי בדבר אחד].

והנה ע"פ הנחה זו של הקו"א בכונת הסוגיא בשבת ק"ט, מעתה תמוה סוגיית הגמ' בקדושין מה הראיה מרבא ורב ספרא לדין כללי של מצוה בו יותר משלוחו, דהלא שבת שאני. ומיישב הקו"א הדנה ברש"י בשבת (ד"ה מחרין רישא) מבואר דלא כל ער"ש היה מחרין רישא אלא: **אם היה שם ראש בהמה** לחרון מחרכו הוא בעצמו עכ"ל רש"י, (א.ה. וצ"ב מנין לו לרש"י שלא היה כן בכל ער"ש, ואפשר דמסברא נקט רש"י כן וצ"ע). ומעתה לפי רש"י יש קושיא דהרי כל ער"ש נתעסק רבא לצורך שבת, באיזה שהוא עסק שלא נתפרש בגמ', א"כ למה כשהזדמן לו ראש נתעסק בראש ולמה לא סגי במה שנתעסק כל ער"ש בקביעות, ובע"כ הפשט מתוך שמין זה (ראש ושיבוטא) היה חביב עליהם והיה להם עונג ממנו כיון שבו הם מקיימין מצוות עונג שבת לכן בו היו מתעסקין בעצמן, וזהו היסוד למצוה בו יותר מבשלוחו, דכשהיה שייך לעסוק בראש שבו מקיימים עונג שבת בחרו לעסוק בזה.

ומק' הקו"א דאפשר באמת אין הכלל דמצוה בו יותר מבשלוחו, ומה שנתעסק בראש הוא דכל המרבה ה"ז משובח לכן מלבד מה שנתעסק בכל ער"ש בקביעות הוסיף עוד להתעסק כשהיה מצוי ראש. ומת' הקו"א דאי משום כבוד שבת סגי בדבר אחד, ולמה הוצרכו להוסיף? בע"כ דיש מצוה בו יותר מבשלוחו. וזהו מקור הטו"ש דסגי בדבר אחד. וראיתי בשוטנשטיין בשבת בהערות שהבינו כוונת הקו"א שנתעסק רבא מלבד מה דנתעסק בכל ער"ש נתעסק בעוד דבר דהיינו הראש, ולענ"ד אינו דא"כ קשה שאסור לבטל מת' וכדק' הקו"א לעיל, ונראה לי כוונת הקו"א דכשהי' מצוי ראש לא נתעסק בדבר של כל ער"ש, אלא **רק** בראש שיורחבו ב' דברים גם מצוות כבוד שבת הרגיל, וגם תוספת דמצוה בו יותר מבשלוחו. ולכן עזבו מה שנתעסקו כל ער"ש ובחרו בראש.

כבר ידועה מח' הראשונים בענין טבילת עזרא [ברכות כ"ב] אם בטלה גם לתורה וגם לתפלה או רק לתורה ולא לתפלה, דמצד א' הר"י שהובא בתוס' והתוס' ר"ד והבה"ג סוברים שבטלה גם לתפלה, וכמו שנקטו להל' הרמב"ם והשו"ע ומצד שני הר"ח והרי"ף ורבנו האי גאון סוברים דרק בטלה לתורה ולא לתפלה. והל' למעשה אע"פ שדרך כל הדורות היו יחידי סגולה ואנשי מעשה דהקפידו בזה וכמו שכ' הרמב"ם במכתב [הובא ברבנו יונה שם] שמעולם לא ביטל אותה לעצמו אפ"ל לשעה אחת, וכמו שידוע על רבנו האריז"ל ורבנותו הגר"א רעק"א והחפץ חיים וכו' המשנה ברורה דהרוצה לטבול תבוא עליו ברכה, מ"מ לכו"ע זה לא הוי חיוב וכמו שבאמת יש עדות נאמנה [דרך בני ביתם או תלמידיהם שעקבו אחריהם] על הרבה חכמי התורה ויראה ומביניהם מגדולי הדור דאיבדרא תורתן בבי מדרשא שלא הקפידו בזה, (ובבית בריסק אמרו שאינו דומה רמב"ם במכתב לרמב"ם ביד החזקה), וכמו שאמר לי מו"ר הגר"א ברמן זצ"ל שאם זה היה הלכה בשו"ע היו מקפידים בזה גם בליטא.

ובנוגע לטבילה בשבת כבר ידוע שרבנו הגר"א היה קורא תגר [כלשון מע"ר החדש] על אלו שטובלים, ואע"פ שהמ"ב נוטה להקל בזה, כמו ששמעתי למעשה ממרן הגרי"ש אלישיב וכמו שמעיד מרן רה"י הגר"ש אורבאך על כמה מתלמידי הגר"א וביניהם רבנו הגר"ח מוולוז'ין שהקילו לטבול בשבת, מ"מ יש לדעת שהיו מגדולי הדור כמו מרן הרב מבריסק והמהרי"ץ דושינסקי שהקפידו שלא יטבלו בשבת, וכמו שאמר מרן החזו"א שלא כדאי שמונים שנה טהרה בשביל פעם א' חילול שבת עד כדי שהיו מקומות בליטא וגם בירושלים שנעלו המקוואות במנעול כדי שלא יטבלו בשבת.

וכ"ז לענין טבילת עזרא, אבל לענין מה שנק' תוספת קדושה כבר מקובל בשם רבנו הגר"א שאין שום ענין בזה וכמו שהס' אור חדש [מהגר"ש מלצאן] מביא ראיה מהגמ' שבת קכ"ז במעשה בחסיד א' שירד לטבול וחשדוהו בו וכו', דהרי קשה אולי ירד בשביל תוספת קדושה, אלא רואים דאין ענין תוספת קדושה וכמו שאמר מרן הגר"מ פיינשטיין דמי שנוהג לטבול כל יום מקלקל ע"י זה כל התועלת של תקנת עזרא לא להיות מצויין אצל נשותיהן כתרנגולים. [ובטבילה זו גם המ"ב מחמיר שלא לטבול בשבת].

והנה הטור בסי' ר"ס [שהובא ברמ"א] כותב דמצוה לרחוץ כל גופו בע"ש ואם א"ל לו ורחץ פניו ידיו ורגליו והק' האליה רבה דהרי הגמ' שבת כ"ה: מביאה שמנהגו של ר' יהודה בר אלעאי בע"ש היה שהיו מביאים לו עריבה מליאה חמין והיה רוחץ פניו ידיו ורגליו והאם נימא שלא עשה מצוה מן המובחר לרחוץ כל גופו ולכן חולק הא"ר וסובר דהמצוה הוא רק פניו ידיו ורגליו ומביא שכך נוקט המרדכי והאגודה. ואע"פ שהערוך השלחן רוצה לטעון דשאני ריב"א שהיה אנוס הא רואים מהביאוה"ל דנקט כמו הא"ר דמדינא דגמ' המצוה היא לרחוץ פניו ידיו ורגליו.

ולפי"ז יוצא דאין שום ענין ללכת למקוה בע"ש לכבוד שבת דמ"ש מריב"א וכן מביאים בשם מרן הגרי"ש אלישיב דאצלו בגמ' לא כתוב דריב"א הלך למקוה בע"ש. עכ"ל. וכמו ששמענו עדות נאמנה דרוב בני הישיבות בליטא לא טבלו בע"ש. ובאמת זה אפ"ל לא מוזכר בכלל יש במ"ב [ורק בהל' תשעת הימים מביא הלכה לאלו הנוהגים לטבול]. אלא שיש לדעת שכמה אחרונים מביאים שיש מעלה לאלו שכן טובלים וכמו שכ' החיי אדם בס' זכור תורת משה סעי' ב' שע"י טבילה בע"ש בכונה רצויה ירגיש בנפשו שנתוסף לו נשמה יתירה עד תשבער בו אהבה ויראת ד' וכמו שכ' הערוך השלחן דע"י הטבילה בע"ש ממשיכים עליהם שפע קדושה מקדושת שבת וכידוע מרן החזו"א היה ממליץ כן לטבול בע"ש. וראיתי בס' שערים המצויינים בהלכה בס' קכ"ב דכמו דבעי"כ יש ענין להקפיד על תקנת עזרא לטבול אע"פ שבכל השנה הרבה מקילין בזה ה"ה בע"ש יש ענין להקפיד על תקנת עזרא אע"פ שבכל השבוע הרבה מקילין בזה.

ויש לציין דהיות דק"ל דתשעה קבין גם מספיק לבע"ק, לכן אע"פ שמרן הגרי"ש אלישיב סובר שלא מועיל מקלחת לזה כיון שאוחז שיש דין שצריך כלי וכמו שנוקט הראב"ד בס' תמים דעים, מ"מ יש הרבה פוסקים שסוברים שאין דין שצריך דווקא כלי וכמו שמדייק המנחת יצחק [בהשמטות לח"ד] מרש"י בגיטין ט"ז. וכמו שמביא השבט הלוי ח"א סי' כ"ד מהראב"ד [הראשון] בס' האשכול ולכן סוברים דאפשר לעשות מקלחת לכמה דקות כדי לטהר עצמו. וכן שמעתי ממרן הגר"ח פ"ש שיינברג שליט"א [ורק דהוסיף שעדיין יותר טוב לטבול במקוה עצמו]. וכן יש להוסיף דאמר לי מרן הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל שאין לקחת [וכ"ש שאין לשלוח לבד] ילדים עד גיל בר מצוה למקוה בשום אופן כיון שזה גורם להרבה קלקולים והוי בגדר יצא שכרו בהפסדו.

הרב אילן גרינוולד

בסי' ר"נ בביאור הלכה ד"ה ישכים, כתב בסוה"ד דהרמב"ם השמיט האי דינא דמצוה להשכים להכין צרכי שבת, וצריך טעמא.

ע' בספר משמרת שבת (להגרמ"מ קארפ שליט"א) סי' א', שכתב לחדש דמה שאמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת וכו', הוא להוצאת שבת דייקא, דהיינו לקניות לצרכי שבת, שכל דבר שצריך הוא לקנותו, עליו להקדים את קנייתו בערב שבת משום האי קרא דהכינו את אשר יביאו, ואינו נוגע לטירחא בתיקון הבית והכנת מאכלי שבת. ובענין קניית צרכי שבת הרי כבר נחלקו הלל ושמאי בזה, דשמאי ס"ל דאינו ענין לערב שבת, וכבר מאחד בשבת יש לקנות לכבוד שבת, והלל משום בטחונו בה' קנה בערב שבת דוקא. וכתב דדוקא על דברי הלל אמר רב חסדא דבריו בזה, דאף לפי הלל שיש לבטוח בה' שייזמן לו צרכי שבת, מ"מ בע"ש ישכים להוצאת שבת, ואין בזה חסרון בבטחון בה', דילפינן כן מקרא. ועפ"י זה ביאר את השמטת הרמב"ם בזה, דכיון דכל דברי רב חסדא הם להלל, א"כ לדידן דלא נהגינן כהלל וכסתמת הרמב"ם בהל' שבת פ"ל ה"ז שכתב דכל המרבה הרי זה משובח, ולא כתב כלל מתי יש לקנות צרכי שבת, ומשמע דס"ל דכל אחד לפי דרגתו בזה, ובעצם כבר מתחילת השבוע ראוי לדאוג להכנות השבת וכשמאי, לכן אין צריך להשמיע לנו את דברי רב חסדא בזה, עיי"ש באורך.

ולענ"ד נראה דהרמב"ם לא השמיט את דברי רב חסדא משום דס"ל דאינם להלכה. אלא כיון שכתב כבר את עצם המצוה שיש בהכנה לשבת (שם ה"ו וה"ז), א"כ א"צ להשמיע לנו דמצוה להשכים לזה, כיון שבכל המצוות יש מצוה להזדרז בהן, וכבר כתב לעיל בהל' מילה פ"א ה"ח דזריזין מקדימין למצוות, עיי"ש. לכן א"צ לפרט זאת גם כאן.

שו"ר שכ"כ בספר תורת חיים (סופר) כאן (אות א'), וברוך שכייונתי. אכן עיי"ש שהק' דלפ"ז למה הוצרך רב חסדא ללימוד מיוחד בזה מדכתיב והיה ביום הששי וגו', הא אפי' לא הוה רמז לן בקרא ע"ז, כיון דמצוה להכין צרכי שבת, ממילא ידעינן דמצוה להשכים וכמו בכל המצוות, עיי"ש. ולענ"ד י"ל דהקרא בא ללמד שיש מצוה בעצם ההכנה, ואינה הכנה בעלמא למצות שבת. ואחר שגילה לן קרא שיש מצוה בזה, ממילא פשוט שצריך להשכים לזה וכבכל המצוות. אך אם לא היה לימוד לעצם מצות ההכנה, אף שודאי היתה מצוה להכין לשבת, וכמו כל מצוה בתורה שכל מה שעושים בשביל להגיע לקיומה הוא מצוה, מ"מ לא היה בזה דין השכמה. וזה בא רב חסדא לומר: לעולם ישכים אדם להוצאת שבת וכו', שהרי יש מצוה בעצם ההכנה כמ"ש בפס' הני"ל, וממילא יש להשכים ולהזדרז בזה כמו בכל מצוה, ודוק [ואף אם דרשת רב חסדא היא אסמכתא בעלמא ומצות הכנה לשבת היא מדרבנן בלבד כמ"ש בביה"ל לעיל, אפ"ה יש מצוה להזדרז בה, דגם במצוות דרבנן אמרינן זריזין מקדימין למצוות, וכמבואר בר"ה ל"ב ע"ב: מאי שנא הלל דבראשון משום דזריזין מקדימין למצוות וכו', עיי"ש. והלל הוא מדרבנן – עי' ברכות י"ד ע"א: ק"ש דאורייתא פוסק, הלל דרבנן מיבעיא. ועי' רמב"ם הל' מגילה פ"ג ה"ו ובנו"כ שם. אכן עי' רמב"ן בטה"צ שורש א' שהאריך בזה, ואכמ"ל].

אך קצת צ"ב, דלפ"ז היה צריך להיות כתוב בפסוק בסתמא דמצוה להכין צרכי שבת, ולמה נלמד מהפס' גם ענין ההשכמה בזה כמו שהביאו בפוסקים מחז"ל [עי' בטור ובב"י]. וי"ל דאה"נ, והפסוק רק דרך אגב משמיע זאת אף דכבר ידעינן כן ממק"א [ועל הרמב"ם לא קשה למה לא כתב דמצוה להשכים, דכיון שכתב את עצם המצוה של הכנת שבת וכנ"ל, אינו מחוייב לכתוב בדרך אגב מה שהפס' רמז במילה אחת].

עוד הק' בתורת חיים שם על הגמ' בפסחים ד' ע"א דילפי דזריזין מקדימין למצוות מהפס' וישכם אברהם בבוקר, דלכאורה הוא קודם מ"ת וגם לא נאמר בציווי אלא אברהם עשה כן, ולמה לא למדו מהפס' והיה ביום הששי וגו', עיי"ש. וי"ל דאצל אברהם מפורש בקרא ענין הזריזות למצוה, משא"כ הפס' והיה ביום הששי שרק ברמז לומדים ממנו כן.

הרב צבי רותן

יש לדון באדם שאינו יכול לטול ציפרניו ביום שישי האם יטלם ביום חמישי או ביום רביעי ונבאר הצדדים בזה, דהנה כתב המהרש"ל (בהגהות לטור סי' ר"ס): מצוה להסתפר לכבוד שבת ויר"ט ואפי' מצפרא דערב שבת מינכרי מילתא דליקרא דשבת קעביד אבל ביום ה' שבת לא הוי יקרא דשבת, ואף דגרסינן במרובה אחד מעשרה תקנות שמכבסין בגדיהם בה' בשבת לכבוד שבת שאני התם דטרידי לכבס בערב שבת, ותו דאין לובשים אותם בערב שבת, מיהו היכא דלא אפשר לרחוץ ולספר בערב שבת כמה דמיקרב לשבת טפי מעליא, ובנטילת צפרניים יש טעם יפה על מה שאין נוטלים אותם ביום ה' עכ"ל.

ובט"ז (סי' ר"ס סק"א) כתב: שמעתי הטעם דדרך השערות והצפרניים המגולחים להתחיל לצמוח ביום ג' שאחר הנטילה ע"כ אין לעשות שיהיה זה בשבת וע"כ גם גילוח השערות אין לעשות ביום ה'. ובבאר היטב חולק ע"ד הט"ז וכתב דאינו מוכרח דהא מצינו באנשי מעמד שמסתפרין ביום ה', וגם מלך מסתפר בכל יום אלמא דצומח כבר למחרת.

וצ"ב לדעת הבאה"ט דבשערות צומח למחרת א"כ איך מותר לגלח שערותיו בער"ש והרי כמו שאסור לטול צפרניים ביום ה' משום דיתחיל לצמוח בשבת א"כ מה"ט נמי נאסור גילוח הראש ביום שישי שהרי יתחיל לצמוח בשבת.

ונראה דהנה יש לחקור בעיקר דין הכנת גופו לכבוד שבת כגון בגילוח ראשו או נטילת צפרניו וכן לענין רחיצה האם הקיום כבוד שבת הוא בעצם המעשה שמכין עצמו לכבוד שבת, או דלמא עיקרו הוא בתוצאה שהוא מגולח ורחוץ לכבוד שבת כיון שכאשר שערותיו או צפרניו מגודלות הוי ניוול ואינו ראוי לכבוד המחויבת בשבת.

ויש להוכיח מדברי המהרש"ל שהעיקר הוא עצם המעשה שהרי כתב **דכמה דמיקרב לשבת טפי מעליא**, ומוכח שהעיקר הוא גוף המעשה וע"כ עדיף כמה שקרוב לפני שבת שיהא היכר שעושה לכבוד שבת, דאם העיקר הוא רק התוצאה אזי אפי' יסתפר כמה שעות קודם מ"מ גופו מתוקן לכבוד שבת.

ולפ"ז מבו' היטב החילוק בבאר היטב בין נטילת צפרניים לגילוח השערות דכיון דנתבאר דהעיקר הוא המעשה שיהא נעשה לכבוד שבת א"כ בצפרניים כיון שיתחיל לגדול בשבת לא ניכר שעושה זה לכבוד שבת כיון שבשבת מתחיל לגדול א"כ יש סתירה למה שעושה כעת לכבוד השבת דנראה שעושה זה ליום שישי אולם בתספורת אע"פ שהשערות צומחות למחרת כיון שכן הוא הדרך שצומח למחרת לא הוי סתירה למעשה ושפיר הוי כבוד בעצם המעשה שניכר שעשה את התספורת לכבוד שבת.

וא"כ בנידון שנסתפקנו באופן שאינו יכול לטול ציפרניו ביום ו' האם עדיף לטלם ביום ד' מכיון שביום ה' אין נוטלין וכדלעיל או שמא עדיף לטלם ביום ה' דמיקרב לשבת טפי, ולהמתבאר נראה דאם נימא דהטעם שאין נוטלין ביום ה' הוא משום שאין ניכר **שהמעשה** נעשה לכבוד שבת א"כ לכאו' ביום ד' הוא חסרון גדול יותר כיון שאז אף בשעת עשיית המעשה לא ניכר שעושה לכבוד שבת דבשלמא ביום ה' הוא יום שעושים בו הכנות לשבת אבל ביום ד' חסר בעצם העשייה וא"כ עדיף שיטלם ביום ה', אמנם אם עיקר הדין הוא בתוצאה א"כ י"ל דכיון דביום ה' אין לטלם והרי אף ביום ד' יועיל שלא יהא מנוול אזי דינו הוא שיטלם ביום ד', וצ"ע. (וע"ע בחוט שני פ' ה' בשם הרב מפניבז' צ"ל).

ואם נימא דעדיף לטול ביום ה' א"כ מתבאר בפשיטות מדוע מותר להסתפר ביום ו' אע"פ שמתחיל לצמוח בשבת כיון שיותר כבוד שבת הוא ביום זה וכמו שנוטל ציפרניו ביום ה' (כשאינו יכול בער"ש) כיון שהוא קרוב יותר לשבת אע"פ שמתחיל לצמוח בשבת כיון שיש יותר כבוד שבת שעושה סמוך לשבת עדיף. ודו"ק.

ויש להוכיח עוד מדברי המג"א סק"א שהביא דיש שכתבו שלא לקוץ ציפרני הידים והרגלים יום אחד ואין לקוץ אלא בער"ש או בעריו"ט והנכון שיקוץ מן הרגלים ביום ה' ומן הידים ביום ו'. כתב המחצית השקל דהטעם שידים יותר ניכר ויש לחוש לעשותם בער"ש יותר מן הרגלים. ומדלא כתב שיקוץ של הידים ביום ו' ושל הרגלים ביום ד' מוכח שכמה שיותר קרוב לשבת עדיף אע"פ שע"ז מתחיל לצמוח של רגליו בשבת כיון שא"א ביום אחד.

הרב זיו שצלקה

כתב השו"ע (רס-א) וז"ל מצוה לחוף הראש ולגלח הצפריים בערב שבת (הגה) ואם היו שערות ראשו גדולות מצוה לגלחן עכ"ל

וכתב הט"ז (שם סק' א) בשם מהרש"ל שמצוה להסתפר דוקא בערב שבת אבל לא ביום ה' כיוון שלא ניכר שהוא לכבוד שבת.

והקשה המג"א שזהו נגד גמרא מפורשת במסכת תענית (טו:): שאנשי משמר (כהנים העובדים באותו שבוע) ואנשי מעמד (ישראלים העומדים על הקרבן) אסורים להסתפר במשך השבוע שבו הם עובדים ובחמישי מותרים מפני כבוד השבת וכתב רש"י ד"ה ובחמישי של משמרתם מותרים, **דרך רוב בני אדם להסתפר בחמישי ולא בערב שבת** מפני הטורח עכ"ל ומבואר שמתוך לכתחילה להסתפר ביום ה', ותוך המג"א שאפשר שמצוה מן המובחר להסתפר בע"ש ואנשי המעמד לא היו פנויים בע"ש ולכן הסתפרו ביום חמישי. ונראה מדבריו שגם ביום חמישי אפשר להסתפר לכבוד שבת ומקיים בכך מצוות כבוד שבת אלא שאינה מן המובחר.

ונראה להביא ראיה לדברי המהרש"ל מהמג"א בנזיר (ה). ששם נחלקו התנאים מתי יכול נזיר עולם לגלח ושורש מחלוקתם הוא בפירוש הפסוק (שמואל ב' יד-כו) "ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים וכו'" העוסק בתגלחתו של אבשלום שהיה נזיר עולם, דעת ר' יוסי שנזיר עולם מגלח מערב שבת לערב שבת שכן מצונו בבני מלכים שמגלחים מע"ש לע"ש ומקשה הגמ' אם כן מה ההבדל בין אבשלום לבין אחיו שהיו רגילים גם כן לגלח מערב שבת לערב שבת (ובפסוק משמע שאבשלום מאחר לגלח מהם- תוס') ומתרתת הגמ' שאם חל יו"ט באמצע השבוע אחיו מגלחים אבל לא הוא א"נ לגלוח מצפרא דמעלי שבתא אחוהי מגלחין איהו לא מגלח עד פניא עכ"ל.

ומבואר שדרך בני מלכים לגלח לכבוד שבת ויו"ט בלבד והם היו מגלחים בע"ש **בבוקר** ולא ביום חמישי כדי שיהיה ניכר שזהו לכבוד שבת וכדברי המהרש"ל.

ומה שהביא המג"א מהגמ' בתענית (טו:): שאפשר לגלח ביום חמישי נראה לחלק ששם מיירי באנשים שטרודים בע"ש בהכנות השבת ואין להם פנאי לגלח (כמו שכתב רש"י) ולכן יכולים להסתפר ביום חמישי אולם בגמ' בנזיר מיירי **בבני מלכים** שמתמא יש להם משרתים ואין להם טרחא בע"ש ולכן הם צריכים להסתפר בע"ש דוקא כדי שיהיה ניכר שעושים זאת לכבוד שבת.

ונפק"מ לדידן שמי שיוודע בעצמו שיכול להסתפר בע"ש ויחד עם זאת להכין כל צרכי שבת (כגון ע"י בני ביתו) נראה שצריך להסתפר בע"ש דוקא ולא ביום חמישי (ואף לא בליל שיש) כדי לקיים מצוות גילוח לכבוד שבת. ואח"כ מצאתי באליה רבא (רס-ח) שהביא שהשיירי כנה"ג הסתפק האם אפשר להסתפר ביום ה' או דוקא ביום ו' והביא הא"ר ראיה מהגמ' הנ"ל שצריך להסתפר בע"ש דוקא אלא שלא זכר כלל את קושיית המג"א מגמ' בתענית ולמשנ"ת מיושב היטב.

זמן סידור הבית בער"ש

כתב השערי תשובה (רסב-א) וז"ל ויתקן כל עניני הבית. הנכון לתקן הכל מפלג המנחה קודם קצת או אח"כ קצת ולא ביום השישי בבוקר או לעת ערב ממש כ"כ בשכנה"ג וברכ"י עכ"ל וכן כתב החי"א (כלל ה-ז) וז"ל כשיגיע סמוך לקבלת שבת, יסדר שלחנו ויציע המטות ויתקן כל עניני הבית וכו' עכ"ל.

וכמדומני שרובא דעלמא נוהגים לסדר את הבית והשולחנות לפני פלג המנחה ולא כדברי הש"ת והחי"א ולכאורה הגמ' בנזיר הנ"ל היא למוד זכות על מנהג העולם שמוכח שכבר בע"ש בבוקר ניכר שעושה לכבוד שבת.

ועוד ראיה מדברי הטור (סימן רמט) שכתב וז"ל ונראה דאף קודם המנחה נמי אין לקבוע (סעודה שאין רגילים בה בימות החול) דערב שבת סתמא קאמר דגרסינן בגיטין בפרק השולח (לח:): אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בערב שבת ואחת בשבת פירוש בשעת בית המדרש ושתיהן נעקרו עכ"ל. ומבואר בדבריו שאם מוזכר ערב שבת בסתם כל היום בכלל (כולל הבוקר) וממילא ה"ה לענין סידור הבית שהרי מקור הדין הוא בגמ' שבת (ק"ט): א"ר אלעזר לעולם יסדר אדם שולחנו בערב שבת אעפ"י שאינו צריך אלא לכזית וא"ש מנהג העולם שלא מקפידים בכך.

הרב נתן פלד

בשבת קודש מצינו שיש מצוה בהכנה מבע"י מדאורייתא לכמה פוסקים מדכ' 'הכינו את אשר יביאו' (בה"ל ר"נ) ויש לעיין למה דווקא בשב"ק ישנה הכנה גדולה ומרובה, שלא מצינו בשאר מצוות שההכנה כ"כ חשובה וכתובה בתורה. וכן מכבוד השבת כתב הרמ"א סי' רמ"ב 'נוהגין ללוש כדי שיעור חלה בבית לעשות מהם לחמים לבצוע עליהם בשבת וי"ט', ויש לזה רמז בכתוב והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו את אשר תאפו אפו, שמע דשי לאפות בע"ש להכין לשבת, גם בזמן הגמרא היה מנהג קבוע לזה כמו שהביא המ"א, ובעו"ה היום התחילו איזה נשים להשבית המנהג ההוא ולוקחין מן האופה ולא שפיר עבדי דמקטינים בזה כבוד שבת' [בה"ל והוא מכבוד השבת].

וכן בגמ' בשבת [ק"ט] מובא שהאמוראים היו מבטלים תורתן עבור הכנת המאכלים, העצים, האש וסידור הבית שזהו 'חובה משום כבוד השבת', [בה"ל ר"נ על לשון השו"ע שכתב 'שתדל להכין בעצמו']. ועדיף הוא עצמו, מאשר ע"י אחר, **שכבוד שבת היא מצוה המוטלת על גופו** וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו, א"ר דדוקא לענין **כבוד שבת אמרין כן דחמירא**. משא"כ לענין שאר מצוות אם הוא ת"ח ונוגע לביטול תורה וצ"ע. [שעה"צ ט].

וברמב"ם [פ"ל ה"ה] 'וצריך לתקן ביתו מבע"י מפני כבוד השבת'. לכך הביא הא"ר שיש לפנות קורי עכביש מהבית מע"ש. והוסיף בח"א וכ"ש שצריך לכבד הבית מהאבק והעפר מבע"י **וזהו הכל בכלל כבוד שבת ויזמה בדתו כאלו יבוא אליו להתאכסן מלך ב"ו כמה מכבד הבית ומציע המטות וכ"ש שבת מלכתא**. [מ"ב רנ ג].

ומשום 'כבוד השבת' מצינו עוד דיש להשחזי הסכין [רנ א] מדכתב והכינו את אשר יביאו, הך את נרמז בו סכין מלשון לאתים ולמזמרות, [בה"ל ט]. ועוד בסימן ר"ס מצינו מצות רחיצה וחיפית הראש וגילוח הצפריים בע"ש מפני כבוד השבת. ואכתי יל"ע למה המצוה המיוחדת ביום השישי דוקא.

והנה באמת המצב המרומם והנעלה ביותר שצריכים אנו לשאוף אליו הוא כמש"כ הרמב"ם מהגמ' [פ"ל ה"ב] **'ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת, כמו שהוא יוצא לקראת המלך'** ובשו"ע [רס"ב ס"ג] **'ילבש בנדויו הנאים וישמח בביתא שבת כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה'**.

היינו שבכדי לקבל את קדושת השבת צריך **לחכות ולצפות** לשבת מלכתא, [וכידוע כן נהג מרן הגר"ז זיע"א]. וע"כ מצות הכנה מפורשת רק לגבי שבת ולא במצוות אחרות, שכל המצוות אינן השראת השכינה, כי המצוה היא סיבה לקדושה, אבל לא הקדושה בעצמה, וע"כ אפשר לגשת למצוה בלי הקדמות והכנות, וע"י עשיית המצוה מקבלים ממילא את קדושתה. אבל שמירת השבת, שבה מקבלים פני השכינה בפועל א"א מצדינו לגשת לקדושתה כלל, אלא היא צריכה לבוא לנו מצידו יתברך, ואם אנו **מצפים ושואפים לשבת**, אז באה השבת במתנה. ולכן ביום ערב שב"ק ישנם הכנות רבות לקבל את כל השפע של שבת, כי בהכנות אנו מראים את השמחה והצפייה אל בואו של השי"ת בשבת מלכתא, וכ"ז יעגועים לקרבת השי"ת וכפי מידת הרצון וההכנה שיש לנו לשבת כך נקבל את השראת הקדושה במתנה ממנו יתברך. ואולי אפשר"ל שזה כעין מה שמצינו בחז"ל שכל השפע הוא כפי 'ערך האדם' למצוה, כגון בלימוד התורה, שכפי עמלו בתורה, התורה מחזרת לו להבין סתריה [סנהדרין צט]. וכן אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה [ברכות נה]. א"כ זה לא יתכן אם מגיע לשבת ללא הכנות וללא צפייה והשתוקקות מצידו, שיקבל את כל השפע הרב והברכות והשראת השכינה של שבת מקור הברכה. כן הוא בגמ' [פ"ק דשבת] 'מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיע להם', היינו שאם לא יהיה 'רצון לקבלה' מצד המקבל לא תכנס המתנה לרשותו [במושגים הגבוהים - הנ"ל].

ומבואר מכל זה חשיבות ההכנות המרובות בער"ש שחלקם מפסוקים, משום שאנו צריכים לקבל השפע הרב שישנו ביום שב"ק. מפני שמהות היום היא כמש"כ בערוך השלחן (רמב, א-ג) וז"ל 'שבת קודש הוא האות הגדול שבין הקב"ה ובין עמו ישראל כמש"כ כי אות היא ביני וביניכם לדעת כי אני ד' מקדשכם... מ"מ לא נתן הקב"ה **קדושת השבת** רק לישראל בלבד, וזהו לדעת כי אני ד' מקדשכם, כלומר שאתם קדושים אצלי כדכ' קדושים תהיו, ולכן נתתי לכם קדושת השבת, והשבת וישראל הם תכלית הבריאה. ועוד מובא **'קדושת שבת למעלה מכל הברכות, וברכתה למעלה מכל הברכות**, ולכן נתקדשה ונתברכה מראשית הבריאה כדכ' ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו. והיא מקור הברכה לכל ימות החול'. ועוד מובא 'השבת היא **עיקר האמונה** בהקב"ה שברא עולמו בששת ימים, וביום השביעי שבת וינפש, וכל שאינו שומר שבת **אין לו אמונה**', עכ"ל. א"כ מובן ופשוט שללא הכנה לא נזכה למעלות העליונות.

ובכדי לקבל קדושת השבת ונשמה היתירה ביותר זה ניתן רק ע"י **טבילה במקוה**, וישנם החושבים שטבילה בערש"ק במקוה היא רק למדקדקים גרידא, וזה אינו נכון, וכש"כ אם הוא טמא. כתב הח"א בספרו 'זכרו תורת משה' [ס' א ס"ב] 'לאחר שטבל יבין דעתו שנתוסף לו נשמה יתרה... אבל כשאין נשמתו טהורה, אז לא ירגיש בקדושת השבת'. ובערוך השולחן [רס א] 'ויש נוהגים לטבול גם במקוה מפני קדושת השבת, ואשרי חלקם דבזה ממשיכים עליהם שפע קדושה משבת קדש'. ובמעשה איש להחזון אי"ש [ח"ג, כו] 'לשאלת בן תורה אם כדאי לטבול כל יום במקוה כדי לקבל קדושה? השיב: בשעה שצריך, ובערב שבת.

הכנת עצמו לעונג שבת

הרב מאיר רותן

הנה יש לחקור האם יש חיוב לאדם להכין עצמו לקיום מצות עונג שבת, או"ד דכל מה דמצינו דחייב להכין הוא רק לכבוד שבת אך במצות עונג שבת יהיה הדין דבאיזה מצב שנמצא הוא עונג. ונפק"מ אם מותר לו להתעייף טובא ביום שישי כגון לעשות משמר לבילי שישי ע"מ לישון שבת דלכאורה יש כאן ביטול עונג שבת. ועוד נפק"מ אם האישה טורחת הרבה מאוד בהכנות לשבת כגון שמזמינים הרבה אורחים וכדו' דע"ז היא מתעייפת ויש כאן דחוף כגון ניתוח שקדים או עקירת שן וכדו' דלכאורה כיון שצריך לדאוג שלא לבטל עונג שבת א"כ עדיף שיקדים את הניתוח לתחילת השבוע מאשר שיקבע בסוף השבוע שע"ז יהיה לו ביטול עונג שבת ולא יוכל לאכול כראוי וצ"ב.

והנה בסי' ר"נ איתא דיש חיוב להכין צרכי שבת כבר מהשכמת הבוקר ביום שישי, עוד איתא התם דיש מצוה על כל א' להכין בעצמו שום דבר לצורך השבת כדי לכבדה כי הא דר"ס היה מחתך רישא וכו'.

ויש לדון אם הך דינא דמצוה להכין לכבוד שבת הוא מדין כבוד השבת או מדין עונג דלכאורה הכנת האוכל היא הכשר לעונג שבת, אמנם פשוט הגמ' נראה דהוא מדין כבוד, וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ל משבת ה"ה דהביאו בדין כבוד שבת וכ"ה לשון השו"ע ר"נ.

וכן מוכח להדיא מדברי השעה"צ דהוא מדין כבוד שבת דע"ז ש"ס ט' דהק' דהיאך היו מבטלים ת"ת והא הוא מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים ות"י כ"ז דוקא במצוה שאין מוטלת על גופו אך **כבוד** שבת היא מצוה המוטלת על גופו וממילא מצוה בו יותר משלוחו ע"כ. והינו דזהו גופא כבוד השבת לטרוח ולהכין צרכי שבת.

וכ"ה מוכח מעיקר סוגיית הגמ' בקידושין שם מ' א' דהוכיחו מהך דינא דר"ס מלך שיבוטא וכו' דמצוה בו יותר משלוחו. ולכאורה הוא צ"ע מה ראה מכאן והא הכא הוא גוף המצוה להתעסק ולהכין לצרכי השבת והוא מצוה ממש שבגופו משא"כ בשאר מצות מנ"ל דיש מצוה בו יותר משלוחו לגבי הכשר מצוה וכן הך' שו"ע הרב קו"א אות ב'. וע"כ מוכח מהכא דכל מצוה נמי שייך לומר דעצם ההכנה למצוה הוא כבוד המצוה ויש ענין שיתרחק בעצמו להכין המצוה. ונראה לפ"ז דודאי בכבוד שייך מושג של הכנה לכבוד דיש כאן **חפצא של מצוה בנוף ההכנה** אך בעונג לא שייך לומר דיש כאן חפצא של מצוה בגוף ההכנה ובה אין מושג של הכנה למצוה והוא רק הכשר למצוה.

והנה מה שיש לדון עוד מהא דאיתא בסי' רמ"ח והוא מהגמ' שבת י"ט דאסור להפליג בספינה פחות מג' ימים קודם השבת ונאמרו בזה בראשונים כמה טעמים והוא כ"ז במ"ב שם בהקדמה ע"ש. ושי' הרי"ף והרמב"ם וכן פסק השו"ע ס"ב שם דהטעם דאין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם השבת הוא משום **ביטול מצות עונג** שבת דכל ג' ימים הראשונים יש להם צער מחמת נענוע הספינה שגופו משתבר דכתיב יחוגו וינועו כשיכור וגם מחמת סרחון העולה מן הימים המלווה דאין רוחו חוזרת לבוא עד אחר ג' ימים שהורגל בזה עכ"ד. ומבואר בזה דיש איסור להכניס עצמו למצב של ביטול עונג שבת ולכן אסור לו להפליג בספינה.

ויש לדון דאולי דוקא בספינה שגופו משתבר ויש להם צער גדול אך שאר דברים כגון עייפות וכדו' בזה אין דין ביטול עונג שבת דאין כאן ביטול כל העונג אלא רק שיש לו פחות עונג ממה שרגיל אך מקיים עונג במקצת ובה שרי, ודוחק לומר דכל ביטול משהו מהעונג הוא ביטול. ועוד יש לדון ע"פ מש"כ השו"ע שם ס"ג דלדבר מצוה מותר להפליג אף תוך ג' ימים וא"כ בכל מצב שטורח לכבוד שבת או עושה משמר הוא כדבר מצוה.

ויש לדון דאף אם ננקט דבאמת אין חיוב לדאוג להכין עצמו לעונג שבת מ"מ י"ל דודאי יש מצוה כמה שיותר לענג השבת ובה המצוה מתחילה כבר מתחילת השבוע, וכדאיתא בשבת קי"ט דר' אבא הו' זבין וכו' ועי' פרש"י דקנה מ"ג טבחים כדי שיגיע לכבוד שבת הבשר המשובח ביותר.

וכן איתא בגמ' ביצה ט"ז דב"ש דריש זכור את יום השבת לקדשו שתהא זוכרו מאחד לשבת נזדמן לך חלק יפה תהא מתקנו לשבת ואמרו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת היה מוצא בהמה נאה אומר זו לשבת וכו' ע"כ. ולפי"ז נמצא דיש מצוה לדאוג שיהיה לו עונג שבת באופן המושלם דזה כולל להכין עצמו לצרכי השבת.

והנה יש לדון עוד אם כבוד עדיף מעונג כגון אישה שטורחת הרבה לכבוד שבת ויש כאן מצות הכנה לכבוד שבת אך זה בא על חשבון העונג שבת שמתעייפת וכדו' א"כ האם **עדיף כבוד או עונג** וצ"ב. ולמעשה ע"י שש"כ פ' ל"ב אות ל"ג דכ' לענין ניתוח שקדים דלכתחילה לא יקבע תוך ג' ימים. עוד יש לדון במשמר לבילי שישי דאדרבא ת"ח ניתן להם השבת לשינה כדאיתא ברמ"א.

יחוד והזמנת המאכלים לשבת

הרב מנחם וינטר

בטור או"ח סי' רנ כתב וישכים בבוקר ביום ו' להכין צרכי שבת דכתיב והיה ביום השישי והכינו משמע הזמנה, בבוקר דומיא דהבאה דכתיב והכינו את אשר יביאו והבאה היתה בבוקר לאלתר. ובפרישה ביאר שהלימוד הראשון של הטור והיה ביום השישי והכינו ומשמע הזמנה בא ללמדנו על כל צרכי שבת והלימוד השני והכינו את אשר הביאו הכנה דומיא דהבאה זה נאמר על המן שהיו מביאים אותו שלקטו בבוקר בבקר כמו שכתוב וילקטו אותו בבוקר בבקר והנה הסיבה למה שלקטו בבוקר בבקר זה משום וחס השמש ונמס א"כ הלקיטה בבוקר לא היתה משום זריזים מקדימים אלא משום שאחרת לא יהיה זה נעשה כל יום אך ביום השישי היה דין מיוחד של והכינו את אשר יביאו מצוות ההזמנה ועל כך הלימוד הזמנה דומיא דהבאה הינו יחוד המאכלים לשבת דהינו אחרי שהביאו ומצאו לחם משנה אותו הם הזמינו ויחדו לצורך מחר כי בלקיטה הם לא ידעו מהנושא של והיה משנה א"כ בלקיטה לא היתה שום מעשה לצורך שבת רק לאחר שמדדו ומצאו יותר ושאלו את משה ומשה אמר להם שאת זה משאירים ואין חשש של תולעים הם הזמינו אותו לצורך שבת א"כ בפעם הראשונה ודאי שההזמנה היתה לא בהשכמה אלא לאחר ציווי של משה שהנשאר הוא לצורך שבת אבל בהמשך הימים הם קמו ביום השישי עם מחשבה אחרת אני הולך כעת לצורך שני דברים א. לאוכל של יום שישי וב. למה שישאר לשבת ועל כן אומר הפרישה כי על הדברים שהיה להם בבית ללא צורך בלקיטה כגון ירקות ובשר הזמינו אותם מיד בבקר אבל את המן היו צריכים ללקוט אותו ולא היה אפשרות ללקוט אם כוונה לצורך שבת כי הנותר היה לשבת וכפי שרואים ברש"י הלקיטה היתה כרגיל ולא אספו ביום שישי יותר זמן אלא כאשר באו הביתה הם גילו שיש להם יותר ממה שהיה בכל יום וכנראה שמיד ביום הבא וכן ביום שישי הבא הם הסיקו שחבל להתאמץ.

הב"י הביא משבלי הלקט את דברי התנחומא בפרשת בשלח א"ר חסדא מנין שכל המוציא יציאות לשבת מצווה ויוציא משחרית שנאמר והיה ביום השישי ודרשו חז"ל אין "והיה" אלא מיד שנאמר והיה כי קם הפלשתי א"ר זעירא אע"פ שמוציא אדם ע"ש משחרית מצוה שיוסיף בין השמשות שנאמר והיה משנה וכו' ומביא הביאור הלכה את הפמ"ג שכתב שלפי דברי התנחומא יש להקדים עוד יותר דהינו קודם ק"ש ותפילה אבל כתב דשמיא דברי הפמ"ג הם על אנשי ביתו שכשהם משכמים יתעסקו בצרכי שבת אבל בעל הבית שחל עליו חיוב ק"ש ותפילה יתעסק בצרכי שבת רק אחרי התפילה. אך אפשר לומר יותר פשוט שההכנה שנאמרה בפסוק היא ההזמנה דהינו יחוד המאכלים ואת זה אפשר לעשות גם קודם ק"ש ותפילה כי אין זה לוקח זמן וזהו פירושה של הדרשה והיה ביום השישי והכינו כאשר האדם קם ביום שישי בבקר מיד יחשב על עניני עונג שבת א"כ לא נאמר בפסוק זה חיוב לקום מוקדם רק נאמר שמיד שקם יחשוב על הכנת והזמנת המאכלים.

ויש לעיין שבפסוק כב' כתוב ויהי ביום וכו' ז"א שלמעשה לא היה "והיה" מיד אלא ויהי ואכן את כל הפסוק של והיה ביום וכו' משה לא אמר להם קודם לכן כמו שכתב רש"י שאמר להם רק אחרי ששאלו ובאור החיים כתב שלא היה למשה ציווי לומר את זה לישראל רק אחרי שהם שאלו והוא ידע את הענין והוא נתן את התשובה א"כ יוצא שכל פסוק ה' שבו נאמר והיה לא היה ציווי להם והם קצת חודיעם אך כעת אמר להם את של והכינו את אשר הביאו דהינו הזמנת המאכלים והכנתם לצורך היום ומחר ואת ההיתר להניח למחרת אבל על חיוב אכילת ג' סעודות בשבת נאמר להם רק בפס' כה' וזה כנראה היה לאחר ששאלו כשראו שלא הבאיש ורימה לא היתה בו וכן רואים כי הציווי על איסור הוצאה והכנסה גם נאמר להם רק בפס' כט' כי הציווי על השבת היה בחלקים כל דבר בשעתו.

ובהמשך דברי הביאור הלכה דן האם חיוב ההכנה הוא דאורייתא אך הוא דן בדברי התנחומא והינו משום שזה שיש חיוב לאכול בשבת זה פשיטא דאורייתא מהא שהכין השם להם ביום השישי לחם יומיים ועל חיוב זה יש ענין של הזמנה והכנה ויתכן שהיא דאורייתא אבל על ענין ג' סעודות לא היה ציווי מיוחד כי נשאר ליום שבת אותו כמות של כל יום כי הלשון משנה משמע אותו כמות והם הסתדרו עם הכמות הזאת לג' סעודות גם ענין ביטול ואפית המאכלים לצורך שבת לא נאמר בו הקדמה אך לענין הזמנת המאכלים ויחדם נאמר הענין של "והיה" וכן והכינו את אשר הביאו ואת זה ניתן לעשות גם בהשכמה קודם ק"ש ותפילה. ומה שהוסיף התנחומא שחוף ממה שהכין שחרית יש להוסיף בין השמשות שנאמר והיה משנה. וכבר העירו שאין הכוונה לבין השמשות ממש שאז הרי אסור לעשות כל דבר שרוצים אלא קצת קודם כי כמו שביארנו שהנותר נודע להם יותר מאוחר אך אפשר לומר יותר בפשיטות שבבקר היתה הזמנת המאכלים של החומרים אך בין השמשות שהכל כבר מוכן היה יחוד מיוחד על המוצרים הגמורים של את אשר אפו וכו' ואת ההזמנה הזאת אפשר לעשות גם בבין השמשות.

בגמ' בשבת קיז אמר ר' חסדא לעולם ישכים אדם להוצאות שבת שנאמר והיה ביום העשירי והכינו אשר יביאו... ורש"י פירש שהכוונה לאלתר בשעת הבאה אז צריך לעשות ההכנה וכן פוסק השו"ע בסי' ר"נ **ישכים בבוקר** ביום ששי להכין צרכי שבת ואפי' יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, הרמב"ם פ"ל ה"ו מוסיף שזה **"חובת הגוף לכאור"א** משום כבוד השבת, ונלמד מהא דהאמורים טרוח כ"כ, ובמשנ"ב תקכ"ט סק"ג מוסיף שחיובו גם בעיו"ט משום **שלכל מילי דשבתא** שבת ויו"ט שוים... והמשנה ברורה והביאור הלכה מביאים בשם מג"א וחיי אדם שחיוב ההשכמה ביום ששי הוא **מדאורייתא** ונלמד מ"והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו" שהמן נלקח עד ג' שעות וכך צריך להיות ההכנה לשבת **שתתחיל עד זמן זה של סוף ק"ש**, טעם נוסף מביא הט"ז בשם התנחומא כשכתוב "והיה" הכוונה "והיה" הכוונה **מיד** שנאמר והיה כי קם הפלשתאי ולטעם זה כותב הפרימ"ג שיש להקדים ההכנות לשבת אפי' לפני התפילה בתנאי כמובן שלא יפסיד זמן ק"ש, משום שחייבים להתחיל עוד הרבה לפני סוף ק"ש (עיי' ב"א"ה"ל) ואכן כך נפסק בשו"ע סי' פ"ט ס"ק ל"ו שמותרים חפצי שמים לפני התפילה ולכן מותר לקנות לשבת לפני התפילה ואפי' שאין חשש שיגמר בחנות, ואכן מטעמים אלו יש להקפיד כל יום ו' לפני התפילה לעשות אפי' משהו קטן לכבוד שבת כדי לא להפסיד המצוה דאורייתא הנ"ל וכבר כתב הש"ל"ה שיש לגמור את כל ההכנות הכבידות עד יום ו' בחצות כדי שיהיה באפשרותו לקיים את דברי הרמב"ם [פ"ל ה"ב הלכ' שבת] **ליחל ולצפות בכבוד ראש לקבלת פני השבת כיצוא לקראת מלך וחתן** וכן פסק בשו"ע סי' רס"ב ס"א, וכן ראינו אצל כל רבותינו שהקפידו על הלכה זו, **וכן כשמתארחים בשבת** ואין מה להכין, וראו להקפיד לצחצח נעלים וכד' **מיד** ביום ששי בבוקר, ובפרט לדברי החפץ חיים בספרו שם עולם סוף פרק ד' שמביא בשם גדול אחד **שמאז שמתחיל להתעסק בצרכי שבת** ביום ו' כבר מתחיל מקצת קדושת השבת **ומזמן זה לא יהיה לו גהינום!!** ומקורו כנראה עפ"י הזוהר שהביא ביסוד ושורש העבודה שכל כמה שאדם מוסיף לשבת לפנייה ולאחריה, בזמן זה לא יהיה לו גהינום, ולכן הוא כותב להזהר בזה מאד ולקבל השבת מוקדם, ולהוציאה מאוחר ככל האפשר (וכן במשנ"ב ריש רצ"ג) ועפ"י דייק רבינו מרן הגר"א"ל שטיטנז'ן שליט"א שלא גרע הכנה רוחנית מהכנה גשמית ולפי דברי הח"ח הנ"ל **כל יום שאתם ימלא הלכות שבת במשך השבוע בזמן הזה לא יהיה לו גהינום!!!** וזה נותן עמדה גדולה להעדיף לימוד הלכות שבת [חונן ממצוות "זכור" שמקיים ע"ז].

והנה בזמן תחילת מצוות ההכנה, אמנם השו"ע כותב **ישכים בבוקר** ביום ששי והמשנ"ב כותב שזה עדיף מלקנות ביום חמישי משום שיותר ניכר שהוא לכבוד שבת אבל מוסיף המשנ"ב ומסתברא דבימים הקצרים כל מה שיכול להקדים ההכנה ביום חמישי עדיף; וטוב שיאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת כי הדיבור פועל הרבה בקדושה! וכן כתב בס"ק ד' שכל אדם יכין בעצמו לשבת בפרט בימים הקצרים וכו"ש שרואה שכבר סמוך לשבת שמחוייב לעסוק בכל כוחו כדי שלא יתחלל שבת, ועיין שו"ת שרגא המאיר ח"ה - ס"ו שבזמנינו שיש מקררים ומקפאים וטעם האוכל לא נפגם את כל הדברים במשך השבוע כדי שיוכל לגמור ההכנות ביום ששי מוקדם! ואדרבא זריזין מקדימים למצוות. (עיי' פסקי תשובות ריש סי' ר"נ) ורק אפיית חלות כתוב להמתין ליום ו' (רמ"ב).

וכן מדויק מהמשנ"ב סק"ב שגם הלל מודה לשמאי שיש להתכונן מיום א' לשבת למי שאין בטחונו חזק שעי"ז מדייק כל יום "זכור" וביום ששי יקנה רק חלות, ובפרט שכשהוא אומר בקנייתו לכבוד שבת אז גם ביום ראשון ניכר שזה לכבוד שבת וא"כ ל"ש סברת המשנ"ב להמתין ליום ששי כדי שיהיה ניכר שזה לשבת שיהי אחר פירוש שקונה לכבוד שבת זה עושהו לניכר, וכן כתב הב"ח מג"א ככשמאי עדיף וכן כתב מרן הגר"נ קלר"ץ שליט"א בריש ספרו ח"ד שהביא דברי האור זרוע שיש מצוה להכין מיום א' לשבת כמו שעשה שמאי שכל ימיו אכל לכבוד שבת, וחדש שאפי' הלל מסכים שכשמאי עדיף לאדם שאינו חזק כ"כ באמונה **והלה ע"י האמונה שלו כל יום בה' כמו שאמר ברוך ה' יום יום עי"ז** כ"כ קיים את מצוות זכירת השבת משום שאמונה זו למד מהמן שכל יום בטחו בה' בגללו (ע"ש בהרחבה). וכן כתב הגר"א ששבת אין לה מעצמה כלום רק מה שמכניסה לה מתחילת השבוע.

וכ"כ החוות יאיר בסי' רס"ב ששכל מה שעושה לשבת הן בניקיון והן ברחיצה ולבישת בגדי יאמר בפי' ועפ"י יחשוב במחשבתו שעושה לכבוד שבת ועי"ז יחול ע"ז קדושת שבת וכן כתב הכף החיים שגם על **ההליכה** לקנות צרכי שבת יאמר שזה לכבוד שבת, ועי"ז מקיים גם מצוה דאורי' של זכור את יום השבת לקדשו שרש"י פירשו "תנו לב לזכור תמיד יום השבת שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמנינו לשבת" וברמב"ן (שמות כ, ז) הסביר שמצוות זכור שלא נשכח בשום פנים כל יום את השבת.

א. הנה ישנם כמה עניינים הצריכים בירור בסוגיא דא דההכנה לשבת: א) הקשה בספר קול אליהו [שמות כ ח]: 'זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה וגו'. ויש לדקדק להאי קרא ד'ששת ימים תעבוד' מאי קמ"ל, וכי מצוה הוא לעבוד בשבת ימים, והול"ל 'זכור את יום השבת לא תעשה כל מלאכה' וגו', ועיין ברש"י. והקשה עוד וז"ל: 'גם האי כל דששת ימים, וגם כל דיום השביעי מאי בא לרבות, דהא כל היכא דכתיב כל רבויא היא'. עכ"ד. והדברים צ"ב.

ב) כתב הרמב"ם [פ"ה שבת ה"א] וז"ל: 'ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת. אפילו אין לו מה יאכל, שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזה בכלל עונג שבת, דחייבין להיות בבתיהם נר דלוק בשבת'. הרי דסבר הרמב"ם שדין הדלקת הנר הוא שיהיה דלוק בשבת. ואילו בפרק ל [ה"ה] כתב וז"ל: 'וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן'. הרי דסבר שמעיקר דינו הוא שיהיה נר דלוק מבעוד יום 'מפני כבוד השבת', וצריך ליישב.

ג) בפיט הנשגב 'לכה דודי' דקבלת השבת, יש דבר פלא, דמלבד הבתים 'שמור' 'לקראת' ר'ובאי בשלוש, העוסקים ב'שבת', אין שאר הזמר עוסק ב'שבת' כי אם בענייני הגלות והגאולה ובו פסוקי הפטרות דז' דנחמתי אפי' 'התנעיר מעפר', 'התעוררי התעוררי' וכו'. ויש להבין מה עניינם בזמן מעלי פניא דשבתא.

ד) ויבואר בהקדם מה שצ"ב בדברי הרמב"ם הל' קידוש החדש א ה"ז: 'אין ראיית הירח מסורה לכל אדם כמו שבת בראשית שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי'. והדבר מופלא שכתב 'שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי', דהרי 'שבת קביעא וקמא' [חולין קא:], ולמה נתכוין שתליא בספירת כל אחד ואחד. ואי נימא דכוונתו לגמ' שבת (סט:): 'אמר רב הונא היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה', ע"כ, הוא תימה דהרי שם עושה האדם כן רק מתוך חשש וספיקא דאורייתא. ומלבד דהתם צ"ב מהו ענין 'ומשמר יום אחד', אחר שכל הימים שוים לספק השבת.

ה) והנה בקול אליהו שם תירץ קושיותיו, וז"ל: 'אמנם י"ל דרמז... למה דאיתא בשבת ס"ט: אמר ר"ה היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד, א"ר ובכל יום ויום עושה לו כדי פרנסתו אפילו בההוא יומא משמרו וכו' ע"ש, וכ"פ הרמב"ם והש"ע.

ו) וזהו שאמרה התורה"ק 'זכור את יום השבת', ר"ל שתזכור תמיד אימתי שבת שלא תשכחהו מתי הוא. ואז תרוויח וטוב לך בשני הסוגים בסוג הגוף ובסוג הנפש, בסוג הגוף 'כי ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך', היינו 'כל' לרביא, לא רק כדי פרנסתך אלא כל מלאכתך המצוי אצלך לעשות, וגם תרוויח במיני הנפש, היינו ויום השביעי שבת וגו' לא תעשה כל מלאכה, ג"כ כל רבויא הוא'. עכ"ל.

ז) הנמצא לדבריו יסוד עמוק, ולפיו אין לך שם 'שבת' אם לא שיוקדמו לפניו ימי חול, ואדרבה, תרוייהו המה שני הליקים מן השלם, דדוקא מתוך שיש לך ששת ימי חול עולה היא השבת לנגדך, והוא כחיבור הגוף לנפש. [וע"ז בקול אליהו שמות לא טז ובספר שם משמואל בשלח תרע"א]

ח) ונתבאר מעתה דזהו שהדגיש הר"מ ש'שבת בראשית שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי', והיינו דמיסודה השבת קביעא ע"י ישראל מקדשי השבת, ואף שמספרה שבע כבריאתה, מיהו קדושתה נעשית ע"י ישראל מקדשי שמך.

ט) והנה יישב הגרי"ז [סטנסיל] סתירת הרמב"ם הנ"ל גבי זמן הדלקת הנר, ואמר דבחיוב הדלקת יב' דינים, [וכמדוקדק בלשון הרמב"ם הנ"ל]: 'חא משום עונג שבת, וגם משום כבוד שבת. והם חלוקים בדניניהם, דדין עונג שייך רק בשבת עצמו וכשאר חיובי עונג כמו אכילה ושתייה, משא"כ מדין כבוד השבת שבה החיוב הוא כבר מבעוד יום, ובזה שפיר מיושב הרמב"ם דבפ"ה מיירי בדין עונג וכמש"כ שם שזה בכלל עונג שבת והוא שייך דוקא בשבת, משא"כ בפ"ל דשם מיירי בחיוב הדלקה מדין כבוד שבת שזמנו קודם השבת או לאחריה, וכדמוכח מהא דכללם הר"מ בהדי המצוות דכבוד ומסיים 'שכל אלו לכבוד השבת', ע"ש.

י) וצ"ב דברי הגרי"ז, למה זמן ומקום 'כבוד השבת' הוא בזמן החול, והלא לכאור' יתיר מסתבר לומר שמכבדים השבת בשבת גופא. יו"ל דהא גופא וצורת וצורת ה'כבוד' כמאמרם (במדב"ר ד ט) 'הממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד שמים, כבוד שמים מתרבה וכבודו מתרבה', והיינו שכלל שהמכבד מקטין וממעט עצמו בכדי להעמיד מקום למכובד על ידו, כך נוצר הכבוד בתפארתו.

יא) וזהו תורף כל מש"כ שם הרמב"ם [פרק ל' ה"ה] 'מסדר אדם שולחנו בע"ש ואע"פ שא"צ אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצ"ש ואע"פ שא"צ אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו, וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן'. ובה"ז: 'ואע"פ שיהיה אדם חשוב ביותר... חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו **שזה הוא כבודו**. חכמים הראשונים מהם מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן וכו'. וזהו כנ"ל.

יב) וראה שזהו הגדר בצפייה לישועה [סנהדרין צז:]: 'ארשב"ג אר"י תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו שנאמר אם יתמהמה חכה לו, שמהא אמרנו מחכין והוא אינו מחכה, ת"ל לכן יחכה ה' לחונכם ולכן ירום לרחמכם, וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב, מדת הדין מעכבת. וכי מאחר שמה"ד מעכבת אנו למה מחכין, לקבל שכר שנאמר אשרי כל חוכי ל'.

יג) והיינו ש'יום שכולו שבת' מיתלא תליא בצפייתנו אליו בע"ש, וזהו עומק זמר 'לכה דודי' העוסק בהכנה ובקבלה המביאה עימה את שבת ומנוחה לחי העולמים.

פרחים לכבוד שבת

הרב צבי יוספי

איתא במדרש שה"ש רבה (ב,ט) עה"פ כשושנה בין החוחים [ב,ב] "מה שושנה זו מתוקנת לשבתות וי"ט כך ישראל מתוקנים לגאולה של מחר" ועיי' במדרש שם לעיל מינה, "מה שושנה זו עולה לשולחן מלכים תחילה וסוף, אף ישראל הן הן לעוה"ז הן הן לעוה"ב". ופירש העץ יוסף תחלה וסוף - כלומר שמתחלה ועד סוף שעי"י שהיא לריח אינה נאכלת ועומדת **לפניהם בכל הסעודה**. עכ"ל. [ובקריית מלך ציין למדרש זה על מ"ש הרמב"ם בעונג שבת (פ"ל ה"ז) דמענגו בתבשיל שמן ובמשקה מבושם, ויל"ע אם כוונת הרמב"ם הכי שהתבשיל מבושם להנאת ריח].

וכ"ה בויק"ר פכ"ג (ו) ופירש המהר"ז שם לשבתות וימים טובים - להתענג ולברך על הריח ולהשלים מאה ברכות. ובשבת לג: ברשב"י ור"א בנו כשיצאו מהמערה, חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות, א"ל הני למה לך, א"ל לכבוד שבת וכו' כנגד זכור ושמו. ופירש רש"י תרי מדאני - חבילות של הדס **להריח בשבת**. (ועיי' מג"א ר"ס רסב). וצ"ב דאי בא להריח ה"ז עונג ולא כבוד. וגם מה ענין בתרי כנגד זכור ושמו, הא ממילא כשמריח מריח בשניים כבאחד. ונראה מזה דההדסים הללו מונחים על השולחן של שבת כדי להריח בהם, וממילא איכא זכור כבוד שבת, ואיכא כבוד יותר כמה שמונחים שנים כנגד זכור ושמו. וכ"כ בכה"ח פ"ח דמניח על השלחן.

לזו עלי בני

הרב מיכאל נתן

מובא במשנ"ב (רמ"ב סק"ד) שמי אין יוד משגת עבור הוצאות שבת יש לו ללוות אפילו בריבית מגוי או מיראעל בדרך היתר. ומקורו מהא דאיתא בביצה (ט"ו): מאי כי חדות ה' היא מעוזכם. אמר ר' יוחנן משום ר' אלעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לזו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע. ויש להבין מדוע נשתנו שבת וי"ט שיש בהם היתר ואף מצווה ללוות מעות אפילו בריבית בדרך היתר אף שבד"כ יש לו לאדם להתרחק מהלוואות ככל האפשר כדאיתא באבות (פ"ב) לזוה רשע ולא ישלם, היינו שנקרא רשע כבר משעת הלוואה כיוון דאינו יודע כיצד ישלם את חובו. וכן מצינו בקידושין (כ): "קמ"ל נזבין איניש ברתיא ולא ניזיף בריביתא. מ"ט ברתיא מגרעא ונפקא והא מוספא וזאלא".

וביאור הדברים כ' **הבן יהודע** ז"ל, נ"ל בס"ד שני תנאים התנה בזה האחד קדשו קדושת היום רמז בזה קיום הלכות י"ט בעשה ול"ת כי בהם ניכרת קדושת היום ובהם נעשית. והשני והאמינו בי, שלא תאמר יש לי קרן מאה זהובים מחר אך ואקנה סחורה פלונית וארוויח בזה הוצאת י"ט ויותר או לסמוך על חכמתם אשר תעשו דבר פלוני ותרוויחו בו בחכמת לבכם כל הוצאות י"ט אלא **האמינו בי דווקא ואז אני פורע ואם לאו אין אני ערב לזה**. ברם אית לן למידק במאמר הנזכר דקאמר לן רחמנא **לזו עלי** משמע לזו מאחרים. והנה הלויין מצויים הרבה אך המלוים אינם מצויים שאם ילך ראובן אצל שמעון ויאמר לו הלווני והשם יתברך ערב, לא ירצה להלוות לו כי יאמר לו הבא ריאה ורק אחד היה בעולם ורבי עקיבא שמו שטרוניתא באופן זה והאמינה בדבריו, וסוף פרע לה הערב ב"ה וב"ש באמצעות הים, ומי יעשה כזאת ואם כך איך הקב"ה אומר לו עלי ואני פורע והוא יודע שאין מלוים בכך. ונ"ל בס"ד הכוונה שילוה כל אדם מיניה וביה דהיינו אם רואה אדם הרווח אשר מרוויח בחול מעסק המשא ומתן שלו הוא מצומצם שיספיק לו רק למזונותו מצומצמין לכל יום ואין בו סיפק למותרות של י"ט אז האדם ילוה מיניה וביה מן הריווח המצומצם להוצאות מותרות י"ט ולא יאמר אם אעשה הוצאה מרובה ביו"ט מה אוכל בימי החול הבאים אחר יו"ט, הנה על זה אומר לו הקב"ה תאמין ותבטח בי באמת ואז אני פורע אחר יו"ט מה שלווית מעצמך מחלק פרנסת ימי החול ורק בתנאי שתאמינו בי באמת מלב ונפש. עכ"ל.

עוד ביאור כתב **העץ יוסף** ז"ל: שאין לפרש חדות ה' החדווה שאתם עושים בשביל ה' דא"כ הול"ל חדותכם לה' אלא עכצ"ל החדווה המיוחסת להש"ת ע"ד מאמר "עזו וחדווה במקומו". ועיי' שואל מאי החדווה המיוחסת להש"ת שהשמחה היא שלו. והשיב ר' יוחנן, בני כלומר אל תעלו על דעתכם שאתם אצלי בבחי' עבדים ואז יאמרו בגוים שאלת טורונסרופוס לר' עקיבא (ב"ב י). על מאמר "שלחו מנות לאין נכון לו" מחייב אתכם לגיהנום באמרם מלה"ד למלך שכעס על עבדו וצוה שלא להאכילו וכו'. והלך אדם אחד והאכילו שמע המלך כעס עליו כו'. אבל האמת הוא כתשובת ר"ע (שם) למלך שכעס על בנו והלך אדם אחד והאכילו כו' שמע המלך ושגר לו דורון כו'. ואנו קרויים בנים למקום שנא' "**בניכם אתם לה'**". ועיי' רמז במאמר חדות ה' כלומר השמחה המיוחסת לה' יתב' בזה הוא במה שאתם שולחים מנות לאין נכון לו שהרי אתם קרויים בניי. היא מעיוכם - כי מוכן אני לשגר לכם דורון בשביל הלוואה שתלוו בני. ורמז עוד בזה למ"ש (ב"ב שם) אמר ר"י מ"ד מלווה ה' חונן דל כו' כביכול עבד לזוה לאיש מלווה עיי"ש. נ"ל הש"ת משעבד עצמו אל חונן דל כאילו השי"ת עצמו לזוה. ולזו עלי ואני פורע. ר"ל במה שאתם שולחים מנות לאין נכון לו אתם נחשבים אצלי לאיש מלווה המלווה מעותיו להש"ת שיהיה מחויב לפרוע. עכ"ל.

ההכנה הרוחנית לש"ק

הרב אריה לייב שאר ישוב

לדורות עולם יום שישי הוא יום ההכנה לשבת. וברור שלא רק הכנה חומרית וגשמית אלא גם ובעיקר הכנה רוחנית אך כמו תמיד צריך לקחת משל מהגשמיות אל הרוחניות.

והנה כמו שכדי שיוכל לאכול בשבת צריך לטרוח בערב שבת, כך גם בהכנה הרוחנית כדי שיזכה לשפע הרוחני של שבת צריך לטרוח בערב שבת ולהכין את עצמו לשבת.

וכשם שאדם רוחץ את עצמו מטינוף בערב שבת ובזה הוא מוכן ליהנות ולהתענג בשבת כך צריך לרוחץ את עצמו בערב שבת מכל עוונותיו ורק אז יוכל להרגיש את העונג הרוחני שיבא לו על ידי נקיטת מהעבירות [ובמשנ"ב סי' רנ סק"ג כתב טעם אחר לזה שיחזור בתשובה כי שבת נקראת כלה מלכתא וכאילו מקבל פני המלך יתברך שמו ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בבלויי סחבות].

והכנת המאכלים בערב שבת היא ע"י קילוף ובישול של האוכל שיאכל בשבת, ואולי בא לרמז שצריך להכין בערב שבת את הפרשה שעתיד לקרא בשבת כדי שתהיה מובנת לו בשעת הקריאה ובאמת המשנ"ב בסיומן רפה סק"ח לגבי שתיים מקרא הביא בשם כמה אחרונים שכתבו שמן המבחר הוא לקרותה בערב שבת. [ניתן שזה חלק מהעניין של מה שנהגו בישיבות ששבת הוא זמן של חזרה כי בזה יוצא שכל השבוע הכין בשביל שבת].

ולובשים בגדים יפים לרמז שגם הגוף לבוש בנשמה גבוהה יותר ונהגו להוסיף בגד נוסף [כעניבה] רמז לנשמה יתירה.

והאדם מצווה לענג את גופו כדי שיזכור שביום זה צריך לענג גם את נפשו בדברי תורה נעימים במקום שלבו חפץ כי פשוט שהוא בכלל עונג שבת ללמוד סוגיא שנהנה בלימודה.

הערה למעשה בדין הצעת המיטות - המשך

« המשך מעמ' 2 »

והנה היה אפשר לחלק ולומר דכל האי דינא דהצעת המיטה שיושבים עליה, נאמר על זמנם שהיו משתמשים במיטות להרבה שימושים, וכגון הא דאיתא בשבת מד: "מיטה שייחדה למעות" וכו', ועל כן נאמר דצריך להתקנים ולסדרם לשייבה, אבל בכסאות דידן מוכנים הם ואין דין להכניסם. ואכן כך כ' הערוך השולחן.

אמנם המעיין בערוך השולחן יראה דלכא"ל אז כוונתו, ה"ל: "ציהר מאד לסדר שולחן והנרות יהיו דולקות והמיטות יהיו מוכנות ומוצעות לשייבה ואצלנו הכסאות מוכנות לשייבה", דהיינו שכתב דבזמנינו קיום האי דינא דהצעת המיטה הוא בכסאות שיהיו מוכנות לשייבה, וכנראה מהמשך דבריו שם, ע"ש. וגם מסביר הוא כן דנהי דאי"צ בכסאות דידן לפרוש מצעות, אבל הא ודאי צריך שעצם המושב יהיה מוכן, וזה נכלל בהאי דינא דהצעת המיטה.

והראוני דאיכא סמך לזה בזוהר פ"ר עקב דאי' בזה"ל "דצריך לתקנא ליה מסבה שפירא בכמה כרים וכסתות מרקמן, מכל דאית בביתיה, כמאן דתקין חופה לכלה... בהסבה יפה לכל חד וחד...".

ההכנות לשב"ק - הבאת הברכה והשפע

המשך

« המשך מעמ' 7 »

ובלב אליהו (ח"ג עמ' שכד) 'ודעו כי האר"י הק' אומר שאם אין אדם טובל במקוה ער"ש אין בכוחו לקבל את הנשמה יתירה'. ובארוחת רבינו [ח"א ער"ש] שמרן הקהילות יקבע מעולם לא ביטל טבילה בער"ש. ובנוסף אם האדם רוצה לקבל קדושת השבת בשלמותה, הוא צריך לפני השבת [המקוה] להרהר בתשובה כמובא במ"ב (ר"ג ג) 'כתבו הספרים ירהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ע"ש כי שבת מקרי כלה מלכתא וכאלו מקבל פני המלך ית"ש ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בבלויי הסחבות של חלאת העונות'. ועוד הביא השע"ת שיזיתת האדם בצרכי שבת הם סגולה למחיקת עונות. [שע"ת ר"ג ב].

ועוד הכנה נחוצה היא **שינה בער"ש** בכדי שלא ניכנס לשבת עיפים לאחר כל ההכנות הרבות הללו, ואם יהיה עייף בתפילות ובסעודות לא יוכל לקבל את השפע הגדול של 'שבת היא מקור הברכה', ובפרט שיוכל לעסוק בתורה בשבת, ומובא בבא"ח [שנה ב' שמות] 'כתבו המקובלים ז"ל דגדול הפועל הגעשה מעסק התורה ביום השבת **אלף פעמים** יותר מן הגעשה מעסק התורה של ימי החול'. ועוד הביא הגר"א זיע"א על חז"ל 'מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה לר"ה חוץ מהוצאות שבת שכל המוסף מוסיפין לו', עיקר הכונה על **השפע ברוחניות שבש"ק וי"ט הם מחוץ לזמן הקצבה והם לא לפי החשבון כי ביום זה יכול להשיג ולקבל שפע רוחני יותר ממצבו וממה שנגזר**. ולכן הרבה נהגו זהירות וקפידה מיוחדת לישון קצת בער"ש, ובשם רבי אהרן מקרלין זיע"א אמרו מי שאינו ישן בער"ש, בלילה אוכל הוא 'וועטטערעך' - ארוחת ערב של חול, היינו אין זו סעודת שבת, ונרמז בפסוק, שמור את יום השבת לקדשו, היינו שביום השבת צריך לעמוד על המשמר, ושומר אינו נרדם במשמרתו, אלא מכין עצמו קודם, וישן לפני שמירתו. [שבת מלכתא ח"ג פ"ג]. ומובא 'שבעל יוסו"ה היה אומר לאברכים להקפיד על שינת הצהרים בעש"ק וגם אם לא יוכל לישון, ישכב כך בעינים סגורות חצי שעה, להרגיע את הראש לכבוד שבת' [אות ישראל עמ' קיא].

נתרם לרפואת זקני הרב יוסף בן שרה בינה שליט"א

שנשיג מן הקרבה אל האלוקים בהיותנו במקדשו עם כהניו ונביאיו ועם מה שיהיה בנו מן הטהרה והקדושה והיותנו בארץ הנבחרת ושכינתו שורה אצלנו, יותר ממה שאנחנו יכולים להשיג בגלות עם הגויים המחטיאים אותנו ועם מה שאנחנו בו מן הטומאה והשוקץ, כי אז בימי המשיח יבטל יצר הרע.. זה עיקר אותנו והכספתנו אל ימי המשיח".

וביתר ביאור מבוארים הדברים בדברי הרמח"ל בכמה מקומות (והדברים מבוארים ג"כ בקיצור ברמב"ן בדברים הנ"ל) וז"ל בספר אדיר במרום (עמ' כט - לג) "דע כי לא כעבודה אשר לנו עתה היא העבודה אשר היתה לאדם בראשונה.. הנה האדם כשנברא לא היתה בו זוהמא כלל, ולא היה לו אלא להעלות העולמות למדרגה גבוהה, וזה הטעם שלא נצטוו אדה"ר בתרי"ג מצוות כי דרך אדה"ר היתה להשיג הקדושה הבאה אליו בהתגברות גדול עד יום השבת... ואחר שחטא אדם הראשון הוא ירד בדרגה עד שהוצרך להיות עבודת האדם ע"י בחירה וקיום תרי"ג מצוות כמו שאנו עובדים עכשיו את השי"ת, אבל אחר שיגיע המשיח ונחזור לדרגת אדה"ר קודם החטא יהיה עבודתנו את השי"ת באופן אחר, לא ע"י בחירה בין טוב לרע אלא רק ע"י עשיית טוב, וכמו עבודת אדם הראשון קודם החטא, שהיא עבודת השי"ת באופן יותר נעלה וולשון הרמח"ל במאמר הגאולה, ויהיה התיקון גדול כאשר היה יכול לתקן אדם הראשון בראשונה, ואז ישתלם הבנין שלא נשלם] ואכמ"ל בזה, אבל עכ"פ מבואר שוודאי נעבוד את השי"ת גם אחר ביאת המשיח ויהיה לנו מזה עונג גדול ונצחי, ואחממת זה בוודאי ראוי לחכות לביאת המשיח.

ב. ומבואר עוד בדברי הרמב"ן בספר הגאולה כי "מה שמוסיף עלינו תאוה וכוסף לימים ההם, ענין התורה המבארת לנו כי בהיותנו חוטאים נעמוד בגלות ליסר אותנו, ובעבדנו כראוי ישוב האלוקים להיטיב לנו כמו שהיטיב לנו ויותר" וא"כ מבואר שוודאי יש לחכות למשיח גם בשביל עניני העוה"ז, שאז ניגאל מכל צרותנו ומכל הדברים המטרידים והמפריעים לנו ואדרבה יהיה לנו הרבה טובות בעניני העוה"ז, וודאי שמה שברא הקב"ה את העולם בחן ובחסד וברחמים הוא בשביל שנהנה מזה וזהו רצון השי"ת להיטיב לברייתו, וא"כ גם מחמת טובות העוה"ז ראוי לחכות לביאת המשיח. אלא שמ"מ אין לחכות למשיח רק בשביל דבר זה [וע"ז היתה טענה לגדולים הנ"ל על האנשים שמחכים לביאת המשיח רק כשיש להם בעיות גשמיות, אבל כשהכל בסדר אינם מחכים לביאת המשיח], אבל ודאי שגם זה הוא סיבה נכבדה לחכות לביאת המשיח וכמבואר בדברי הרמב"ן. וכן מבואר ג"כ מדברי הנביאים שמלאים בהבטחות על הטוב הגשמי והרוחה הכלכלית שיהיה לנו בימות המשיח.

ג. עוד מבואר בדברי הרמב"ן שם טעם נוסף שאנו מחכים למשיח "ואמנם נפשנו המתאוה מתעוררת ג"כ לימים ההם ונכספה אליהם להראות לבעלי דניה.. אנשי דתות הזרות כי רוח זרעו וסופתה יקצורו וזה טבע האדם להתגבר על אנשי מחלוקתו להראות כי האמת אתו". ואע"פ שבדורנו אין אנו מתמודדים כ"כ עם אנשי הדתות הזרות, אבל וודאי שגם בימינו שייך דבר זה לגבי השקפות לא נכונות הנשמעות לאוזנינו, וכן דעות כוזבות של אחינו התועים לגבי חשיבות התורה ובני התורה ולגבי ענינים נוספים, וכן ההסתות הנוראות שלהם כנגדנו, והסתות אר"ה כנגדנו, ועוד כהנה וכהנה, ישמע חכם ויוסיף לקח. ויש להוסיף עוד (ונכלל בזה) ג"כ נקמתנו בגויים, שרצחו את בני עמנו ותמיד דחקו ודחקים אותנו.

ד. ואחר כל זה כתב הרמב"ן "ונכלל לנו ברצון הזה שרש מצוה גדולה כי אנחנו חפצים בקדוש השם לעיני העמים". והיינו שאחר שהאדם מבין שימות המשיח הם לטובתו מעתה מלבד מה שהוא מחכה לביאת המשיח בשביל כל הדברים הנ"ל מוטל עליו ג"כ לחכות לביאת המשיח בשביל כבוד שמים המושפל. וודאי שדבר זה שייך גם לדרגתנו אחר שנתבונן שהשי"ת שהוא בורא את העולם והוא משפיע טובה לכל בני אנוש, ותחת להודות להשי"ת ולהכיר בזה שכל מה שיש להם זהו מהשי"ת עוד מעיזים הרשעים לדבר ולהסית כנגד השי"ת וכן לבזות את בניו, וודאי שדבר זה כואב מאד לכל יהודי שמתבונן קצת בדבר זה, [וכן אמר אדם אחד שכשהוא מכוין כראוי בחלק הראשון של עלינו לשבח, שבו מוזכר יחודו של השי"ת שברא העולם לבדו והוא מנהיגו לבד וכו', ממילא מתעוררת אצלו הכוונה ג"כ בעל כן נקווה, שיכרתו מהרה כל האילילים הכופרים והמורדים בהנהגת השי"ת ויתגלה לעיני כל באי העולם מי הוא המנהיג את העולם]. וע"כ מחמת זה ג"כ יש להתפלל ולקוות בכל לבנו שיגיע הגאולה במהרה בימנו והאלילים כרות יכרתון, אמן.

והנה נראה שהסיבה העיקרית שאין אנו מחכים כדבעי לביאת המשיח היא משום שהורגלנו שאין לחכות לביאת המשיח אלא בשביל כבוד שמים ולא בשבילנו, ואדרבה אנו נפסיד מביאת המשיח, שהרי יהיו ימים אלו ימים שאין לי בהם חפץ שאין בהם לא זכות ולא חובה כמבואר בגמ' בשבת קנא, ב, ומביאים מדברי הח"ח שאמר שנכון שאנו לא נרויח מביאת המשיח אבל אנו צריכים לחכות לביאת המשיח בשביל ריבוי כבוד שמים. ועוד, שידוע על כמה מגדולי הדורות שכשהתאונו לפנייהם על המצב החומרי הגרוע ואמרו להם שצריך כבר המשיח להגיע, ענו להם אותם גדולים וכי בשביל דברים אלו אתה מחכה למשיח, ומזה נוצר לנו הרושם שאין לחכות לביאת המשיח לא בשביל טובתנו הרוחנית שהרי אדרבה אנו נפסיד מכך, ולא בשביל טובתנו הגשמית, משום שאין ראוי לחכות בשביל זה. וכן ידוע לנו שיהיה יום הדין הגדול והנורא בימות המשיח ויהיה לנו בושה גדולה ונוראית [אמנם כ"ז למי שלא יעשה תשובה ח"ן] ומחמת זה ג"כ לא כדאי לנו לחכות לביאת המשיח. ומלבד כ"ז יש לנו ג"כ כל מיני תוכניות הן בענינים רוחניים כגון לסיים ש"ס, להוציא ספר, וכל כיוצא ב, והן בענינים גשמיים, שכפה"נ כל התוכניות ישתבשו בביאת המשיח. וא"כ אין כל פלא למה אין אנו מחכים לביאת המשיח, שהרי אנו לא בדרגה כזו שאנו מסכימים לוותר על כל מה שיש לנו למען כבוד שמים, וגם אם מסכימים לוותר וודאי שלא נחכה וניחל לזה בכל לבנו ונתפלל על כך.

אמנם דבר פשוט וברור לכל בר דעת שאין הדברים כן, וברור שאין הקב"ה מבקש מכל עם ישראל שיצפה לישועה, והוא מהשאלות הראשונות שנשאל כל אדם ביום הדין אם ציפית לישועה, בו זמן שישועה זו אינה ישועתו ואינה אלא גורמת לו הפסד, והרי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. וידוע מדברי הגרי"ס זצ"ל שאמר שמי שמתפלל ברה"ו ויה"כ על כבוד שמים בלבד ואינו מתפלל על צרכיו האישיים הרי הוא דובר שקרים, וא"כ איך אפשר לומר שאנחנו מחכים לביאת המשיח וצריכים לחכות לביאת המשיח רק בשביל כבוד שמים אע"פ שזה על חשבוננו. ופלא נוסף הוא שהרי ידועים דברי הרמח"ל במס"י שעיקר בריאת האדם היא להתענג על ה', וא"כ איך אפשר לומר שימות המשיח שהם תכלית בריאת העולם אינם לטובתנו. ע"כ אנו צריכים לברר אם באמת הדברים כן.

[ואמר לי בן תורה אחד שהוא אמר לאדם גדול, שעושה לו חושך מה שאומרים שהמשיח קרוב שהרי יהיו ימים אלו שנים אשר אין לי בהם חפץ, וענה לו אותו גדול "אל תדאג, בימים אלו יהיה לך יותר טוב ממה שאתה חושב, ובודאי שכל דברי חז"ל באו לשמח ולא לגרום עצב". ועי' בספר ובא לציון גואל להגרי" רובינשטיין מה שהאריך על דברי הח"ח הנ"ל שאמר שבני תורה צריכים לחכות לביאת המשיח לא בשביל תועלתם האישית, שלא נאמרו בתור הוראה מעשית אלא נאמרו לפי דעת השואל [כפי המסורת הוא הג"ר משה לונדינסקי זצ"ל שאמר דברים אלו מחמת שראה את הח"ח מדבר על הציפיה לביאת המשיח בהתרגשות גדולה וחשש שהח"ח עומד להתעלף, וע"כ רצה להרגיע אותו] שאמר שלבני תורה מצבם הנוכחי עדיף על פני ימות המשיח, וע"ז ענה לו הח"ח שמ"מ יש לו לחכות לביאת המשיח בשביל כבוד שמים ובשביל כלל ישראל, אבל ודאי שגם עצם השאלה אינה נכונה וכמו שיתבאר. ועי"ש עוד בספר הנ"ל מה שהאריך עוד בזה].

והנה במה שאמרו בגמ' שיהיו ימות המשיח שנים אשר אין בהם חפץ בפשוטו מבינים שפירוש הדברים שנים שאין אנו חפצים בהם, אמנם מדברי הרמב"ן על התורה (דברים ל, ו) מבואר שאי"ז הביאור, אלא חפץ הוא מלשון בחירה שהוא עושה מה שהוא חפץ, ובימים אלו לא יהיה בהם בחירה. והטעם משום שיתבטל מאתנו יצר הרע ויהיה כל חפצנו לעבוד את השי"ת. אבל וודאי שנמשך לעבוד את השי"ת גם אחר ביאת המשיח ונקבל ע"ז שכר [אלא שתהא עבודה זו באופן נעלה יותר וכמו שיתבאר להלן, וכמו שהעובד בליטוש יהלומים אע"פ שזו עבודה יותר קלה ונעימה מהעובד עבודת אדמה מ"מ הוא מקבל שכר רב מהעובד עבודת אדמה, כך גם אנו בימות המשיח נהיה בדרגה גבוהה יותר ונעבוד את ה' בצורה יותר נעימה ויותר נעלה אשר השכר עליה יהיה כפול ומכופל], ואדרבה יהיה לנו עונג גדול מעבודת השי"ת כיון שלא יהיה לנו יצה"ר וכל חפצנו יהיה לעבוד את השי"ת, וכל זה הוא לטובתנו. ודבר זה הוא מההבטחות הרבות שהבטיח לנו הקב"ה ע"י נביאיו שיסיר ממנו את לב האבן, והבטחות אלו הם ודאי ברכה ולא קללה.

ומבואר בדברי הרמב"ן בספר הגאולה (כתבי רמב"ן ח"א עמ' פ) שאדרבה זהו גופא הסיבה שמחמתה אנו מחכים לביאת המשיח, וז"ל הרמב"ן "שאנחנו מצפים לה [לגאולה] מתקוותו

מלחמתה של תורה

בקושיית **הרב ישראל וורשנר** (גליון קע"ז) בשי' התוס' בפסחים ג: דמי שאין לו קרקע פטור מלהביא קרבן פסח, ומבואר באחרונים דצריך שתהיה לו קרקע בקנין הגוף. ולכאורה לפ"ז נמצא דרוב כלל ישראל לא הביאו את קרבנותיהם, דהרי רוב אנשים יש להם אב, ולבניהם אין להם קרקע אלא בקנין פירות, כיון שעדיין לא ירשו את אבותם, נמצא דרך מי שאין לו אב הביא קרבן פסח.

כתב **הרב חיי. ויזל** דיש לפלפל, הדנה בתוס' בב"ב מ: כ' ד"א דלכל אדם יש קרקע, ויל"פ דברי התוס' בפסחים גם לשי' זו, כיון דבי יהודה בן בתריא היה מבני בניו של של העצמות שהחיה יחזקאל בן בוזי, ולחד מ"ד היו בני אפרים שיצאו מארץ מצרים קודם הקץ כמב' כ"ז בסנהדרין צב. ובתוס' שם בב"ב משמע דהטעם שלכל אדם יש קרקע, כיון שיש לכל אדם נחלה מחלוקת הארץ, וכיון דריב"ב היה מבני אפרים שלא נטלו חלק בארץ, אזי אילו לא היה לו קרקע היה פטור מקרבן פסח, אבל בעלמא גם מי שיש לו אב חייב בקרבן פסח, כיון שיש לו קרקע מחלוקת הארץ.

והרב משה פרינס כתב דאפשר דמה דצריך קרקע זה רק דין לראש בית אבות כיון דכל הדין של פסח זה שה לבית אבות שה לבית אבות שגי שיש לראש בית אבות קרקע

בספיקו של **הרב אפרים גרבר**, (גליון קע"ו) בדין בגד העשוי רובו ממין החייב בציצית ומיעוטו ממין הפטור מציצית ואין בבגד שיעור לחייב בציצית ללא המיעוט, האם בגד זה חייב בציצית.

הביאו בגליון הקודם לפשוט את מהדין המבואר בגמרא (מנחות מ: והובא בביה"ל סימן י' ד"ה ואם) דאם היא של בגד וכנפיה של עור חייב בציצית דלכא' מוכח שע"י ביטול ברוב יש לחייב בגד בציצית. וכתב **הרב ע. א.** שאין הנדון הנ"ל תלוי כלל בדיני ביטול ברוב והטעם ששם חייב בציצית למרות שכנפיה של עור, מבואר בגמרא שם 'מאי טעמא עיקר בגד בעינן', דהיינו שיעקר המחייב בציצית הוא הבגד ולא הכנף, וממילא לא איכפת לן ממה עשויה הכנף, ואינו שייך כלל לדיני ביטול ברוב. וברור. וע"ע חזו"א סימן ג.

ובעיקר הנידון, כתב הרב ע. א. דכבר יסוד לנו רבותינו (ק"ן אורה זבחים עט, אור שמח הל' ציצית והל' תערובות, ובספר חזו"א נשנה דבר זה כמה פעמים) שאין שייך מושג של ביטול ברוב בדבר שצריך שיעור, כיון שיסוד ביטול ברוב שהמיעוט הוא כמאן דליתא, וכאן אתה צריך להשלימו לשיעור.

קושיא

הנה בצל"ח בברכות כא: כתב דלדעת ר"י ור"ת הסוברים דשומע כעונה נחשב כהפסק בתפילה, נמצא שאדם המסופק על ברכה אחת אם כבר יצא או לא, אינו רשאי לשמוע את הברכה מאחר ולצאת בזה מדין שומע כעונה, משום דלהצד שיצא כבר חשיב בשמיעתו דהוא כעונה, כברכה לבטלה, (אלא דלדינא לא קימ"ל כן יעו"ש) ויעו"ש ברעק"א.

והדברים צ"ע, דאף לדעת הר"י והתוס' דשומע כעונה נחשב כדיבור ממש, וחשיב כהפסק בתפילה, מכל מקום בפשוטו לא שייך בזה כלל חשב ברכה לבטלה, דהנה ודאי דלכר"ע אם שמע ברכה לאחר שכבר בירך בעצמו וכיוון לצאת בשמיעה זו שוב, וגם המברך כיוון להוציא, מכל מקום לא נחשב בזה כברכה לבטלה דלא מצינו ששמיעה כדיבור אלא א"כ מחוייב בדבר. וא"כ להצד שהשומע כבר בירך בעצמו מקודם, תו לא שייך בזה כלל ענין שומע כעונה, וממילא כבר ליכא כאן כלל חשב ברכה לבטלה לכר"ע, וצ"ע.

הרב מנחם הבלין

הודעה חשובה

ביום שני פר' יתרו י"ג שבט לא יתקיים השיעור השבועי **ממו"ר הגרש"ז אולמן שליט"א** השיעור יתחדש בע"ה ביום ב' פר' משפטים כ' שבט בתחילת לימוד דיני איסור והיתר פרטים יבואו

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר

ארגון משוכב נתיבות
מרכז להצלה רוחנית

057-3133330 057-3102044/8/9 057-3140000

לקביעת חברותא 9141217

24 שעות ביממה

דרושים לחברותא

נושא	מקום	שעה	טלפון
גמ' ע"ז פ"ב	בית שלום	אפשר שעתיים	052-7668481
גמרא, בהספק	ברכפלד		054-8485609
גמ' רש"י	זכרון משה		054-8415279
דף היומי	קצות החושן	אחרי הנץ	050-4172314
הלכות נדה	כולל קצו"ח בככר רב ושמואל	9:00-1:00	052-7154732
גמ' ברכות, מוסר חרדים בעיון	מסילת יוסף 1		052-7670381
הלכות שבת בעיון	פתוח		052-7620656
טוש"ע א"ח	נאות שמחה		9742634
הלכות שחיטה	שאנת אריה		052-7663551
פתוח	קומפלקס מסילת יוסף		052-7628697
פתוח	גבעה דרומית	ימים ב, ג, ה 10-12	054-8475461
פתוח	נתיב"מ 109		9744264
מתקרב מיישוב סמוך		10-12	057-3189011
שיעור י"ך - תהלים	עמל התורה מ"ח 7	9:30-10:15	0504168069
דף היומי	אזור קסם	1:30-3:30	052-7677941
חומש ורש"י בעיון	שכונות מזרחיות	חצי שעה בין הסדרים	052-7149902
גמ' קדושין	ישיבת נור ישראל	4:00-6:30	054-8408210
סדר מועד עמוד ליום	חברון, רח' ש"ח		054-8429484
דף היומי	בית אבא		052-7614024
ב"מ, המפקיד	אחרי 4		9740966
מסכת נדרים	המרכז - חפציבה		054-8408925
פתוח	עדיף ברכפלד	מ 6:00	052-7648316
פתוח		5:00-6:00	9740162
פתוח	גבעה דרומית	ימים ג, ד	054-8475461
אלו מציאות בעיון הכנה לשיעור	אחה"צ		050-4123974
קני הלכה (אפשר גם אנגלית)	אפשר גם ערב		052-7153320
מפעל הש"ס 20 דף לחודש			050-4116367
שב שמעתא	נאות שמחה		054-8437242
גמ' בקיאות	קצות החושן	11-12	054-8403599
מס' ברכות	ברכפלד	9:30	054-8018066
גמ' ברכות	בבית"מ מול נתיב"מ 11	10-11	054-8463106
קידושין, דף ליום, גפ"ת	דרכי איש ברכפלד	7:00-9:00 3/4 שעה	054-8408216
דף היומי	נור ישראל, שער המלך 2	10:45-11:45	054-8408216
פתוח	היכל יצחק	7:30-10:30 עד שעה וחצי	054-8477779
מגילה, חברותות ואח"כ שיעור	בית אבא	7-9	050-7532454
מ"ב ח"ב	הגר"א, גרין פרק	מ 8:30	052-7178854
גיטין או הלכות גיטין	קרית ספר	10:15-11:00	9744120
גמ' עם בחורים רציניים (לב לאחים)	בבית, מ"ח 10	9:15	9108045
בבא מציעא	רמלה	פעם בשבוע 9:00-10:30	052-7679759
גמ' ארבעה אבות משניות	פונוביז' ש"ח	2-4 שעות	054-8404985
	חפציבה		052-7683128

נושאי הגליונות הקרובים בס"ד

יתרו - מעמד הר סיני
משפטים - אחרי רבים להטות
תרומה - לחם הפנים

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל: gal200@neto.bezeqint.net
או בתיבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
בג. הדרומית - ביהכ"נ משוכב נתיבות, נתיב"מ 90.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
ד"ת בדפים בכת' ברור מתקבלים עד יום א' בלבד.
בדיסק ובמייל יש להעביר עד יום ג' בלילה.

המעוניינים להשתתף ולכתוב בקביעות נא לפנות לטל' 052-7678393

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות נכל ערש"ק, יש לשלוח בקשה לכתובת: gal200@neto.bezeqint.net

ברכת מזל טוב נאמנה לכבוד הרה"ח ר' יוסף שוורץ שליט"א לרגל הולדת הבן יה"ר שזיכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט מערכת "עומקא דפרשה"

להנצחות ופרסום בגליון: 052-7678393

למען עתיד ילדיך תכנית "שמח תשמח" הלוואות בפריסה של 200 תשלומים

לפרטים: הרב א. ארנפורנד 050-4150605

ילידים עד גיל שנה.

הקופה שאגדולי הדור סומכים וממליצים עליה תורמים לעניי העיר ורואים ישועות

